



บทความวิจัย

เรื่อง เกอิชาในสังคมญี่ปุ่นหลังสมัยเมจิจนถึงปี 2019

โดย

นางสาวปณิศา โอศิริ

รหัสนักศึกษา 05590692

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรบัณฑิต สาขาวิชา

เอเชียศึกษา คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2562

ลิขสิทธิ์ของคณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ชื่อบทความวิจัย	เกอิชาในสังคมญี่ปุ่นหลังสมัยเมจิจนถึงปี 2019
ผู้เขียน	นางสาวปณิศา โอศิริ
อาจารย์ที่ปรึกษาบทความวิจัย	อาจารย์เพชรดา ชุนอ่อน
สาขาวิชา	เอเชียศึกษา คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัย ศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์
ปีการศึกษา	2562

### บทคัดย่อ

บทความวิจัย “เกอิชาในสังคมญี่ปุ่นหลังสมัยเมจิ” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานะที่เปลี่ยนแปลงไปของเกอิชายุครุ่นเรือง หรือ ตั้งแต่ ยุคเอโดะ ปี 1603 จนถึงปัจจุบันปี 2019 และเพื่อศึกษาสถานภาพของอาชีพเกอิชาในปี 2019 โดยมีวิธีการศึกษาจากหนังสือ วรรณกรรม วารสารทั้งภาษาไทยและต่างประเทศ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผลการศึกษาพบว่า สถานภาพของเกอิชาตั้งแต่ยุคเอโดะจนถึงปี 2019 นั้นมีการเปลี่ยนแปลงไปมากอย่างเห็นได้ชัด ด้วยการที่ประเทศญี่ปุ่นเข้าสู่ช่วงสงครามและสิ่งที่ต้องเจอหลังพ่ายแพ้สงครามส่งผลให้ระบบเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมของประเทศเปลี่ยนแปลงไปอย่างมากเช่นกัน เกอิชาที่แต่เดิมมีความนิยมมากเพราะความสวยงามและความละเอียดอ่อนในการให้บริการ ทำให้ผู้ใช้บริการยอมจ่ายค่าบริการที่มีราคาสูงรวมไปถึงรับอุปการะเกอิชาเป็นภรรยาหรือภรรยาเอก เมื่อเข้าสู่สมัยเมจิเกอิชากลายเป็นที่นิยมน้อยกว่าเดิมจนกลายเป็นศิลปะประจำประเทศญี่ปุ่นควบคู่ไปกับซุกกิโมโนที่เกอิชาสวมใส่ และการเข้ามาของอารยธรรมตะวันตกในสมัยเมจิก้ยังไม่สามารถทำให้ความนิยมของเกอิชาลดลงเท่าไรนัก จนกระทั่งประเทศญี่ปุ่นเข้าสู่สงครามโลกครั้งที่สอง อุตสาหกรรมสถานบันเทิงต้องปิด เศรษฐกิจซบเซา เกอิชาถูกเกณฑ์ไปเป็นแรงงานในโรงงาน ทำให้จำนวนเกอิชาลดลงอย่างมาก และการเข้ามาของทหารอเมริกันหลังญี่ปุ่นพ่ายแพ้สงครามทำให้โสเภณีที่เรียกตนเองว่าเกอิชาเพิ่มมากขึ้น จนทำให้เกิดความเชื่อผิดๆ เกี่ยวกับเกอิชาจนถึงปัจจุบัน

สถานภาพของเกอิชาในปี 2019 พบว่า เกอิชาไม่ได้กลับไปมีความนิยมแบบแต่ก่อนแล้ว เพราะสังคมที่เข้าสู่สมัยใหม่และเริ่มมีการเรียกร้องสิทธิสตรีในปัจจุบันทำให้ผู้หญิงญี่ปุ่นมีทางเลือกในการประกอบอาชีพมากขึ้น ความคิดที่จะฝึกฝนอย่างหนักจนกลายเป็นเกอิชาหรือการทำงานบริการแก่บุรุษเพศจึงหมดไป แต่ก็ยังมีเกอิชาที่มีชื่อเสียงบางคนยังพยายามอนุรักษ์อาชีพเกอิชาให้

ยังอยู่คู่กับประเทศญี่ปุ่นต่อไป เกอิชาในปัจจุบันจึงมีการปรับตัวให้เข้ากับยุคสมัยและง่ายที่จะเข้าถึง และใช้บริการมากขึ้น

**คำสำคัญ :** เกอิชา, เกอิชาสมัยใหม่, ผู้หญิงญี่ปุ่น

### กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยเรื่องเกษิชาในสังคมญี่ปุ่นหลังสมัยเมจิเป็นส่วนหนึ่งของรายวิชา 450112 การศึกษาเอกเทศ (INDEPENDENT STUDY)

บทความวิจัยชิ้นนี้สามารถสำเร็จได้ด้วยดี เนื่องจากได้รับการกรุณาอย่างสูงจากอาจารย์เพชรดา ชุนอ่อน อาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัย ที่กรุณาให้คำแนะนำและให้คำปรึกษา ตลอดจนการปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ด้วยความเอาใจใส่อย่างดียิ่ง จนทำให้งานวิจัยในครั้งนี้เสร็จสมบูรณ์ ข้าพเจ้าขอขอบพระคุณอาจารย์อย่างสูงไว้ ณ ที่นี้ และขอขอบคุณครอบครัว และเพื่อนๆ ที่คอยให้ความช่วยเหลือ ให้คำแนะนำ ตลอดจนให้กำลังใจ ซึ่งเป็นแรงผลักดันให้การศึกษาวิจัยในครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

ผู้วิจัยหวังว่า งานวิจัยฉบับนี้จะเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่สนใจ หากมีข้อบกพร่องหรือข้อผิดพลาดประการใด ข้าพเจ้าก็ขออภัยไว้ ณ ที่นี้

ปณิตา ไอศิริ

## สารบัญ

บทคัดย่อ.....	ก
กิตติกรรมประกาศ.....	ค
สารบัญ .....	ง
เกอิชในสังคมญี่ปุ่นหลังสมัยเมจิจนถึงปี 2019.....	1
บรรณานุกรม .....	27
ประวัติย่อผู้วิจัย .....	29

## บทนำ

อาชีพ “เกอิชา” เป็นสัญลักษณ์แห่งวัฒนธรรมที่สำคัญอย่างหนึ่งของประเทศญี่ปุ่น และเป็นอาชีพของสตรีญี่ปุ่นที่เป็นที่นิยมในสมัยก่อน อาชีพเกอิชากำเนิดขึ้นในยุคเอโดะ เป็นผู้ที่ชำนาญทางศิลปะและเป็นผู้ยึดมั่นในประเพณีเก่าแก่ของญี่ปุ่น และยังเป็นศิลปินที่ถ่ายทอดวัฒนธรรมศิลปะการแสดงของญี่ปุ่นหลายแขนง ทั้งการร่ายรำ ขับร้อง เล่นดนตรี รวมไปถึงการพูดคุยกับแขกที่มาใช้บริการ (Kelly M. Foreman, 2551: 9) เกอิชาคนแรกเดิมที่เป็นเพศชาย แต่ด้วยงานบริการบริการ ภายหลังเกอิชาเพศชายจึงหมดไป เหลือเพียงเกอิชาเพศหญิงหรือที่เรียกว่า “โอริรัน” เท่านั้น (The Misunderstood Japanese Geisha, 2561) เกอิชาให้ความสุขแก่แขกโดยการนำศิลปะวัฒนธรรมต่างๆ ที่ฝึกฝนเล่าเรียนมาอย่างชำนาญให้แขกที่มาใช้บริการเกิดความประทับใจและกลับมาใช้บริการอีกครั้ง และเกอิชาไม่มีการขายเรือนร่างเพื่อให้บริการทางเพศ (เกอิชา หญิงผู้สืบทอดวัฒนธรรม, 2551) เกอิชามีความนิยมมากในสมัยเอโดะตอนปลาย ในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 18 และ 19 เป็นยุคที่เกอิชากำลังเฟื่องฟูถึงขีดสุด นอกจากการรับบริการจากเกอิชาจะเป็นที่นิยมแล้ว ศิลปะ วัฒนธรรมของญี่ปุ่นยังเฟื่องฟูไปด้วย รวมไปถึงการแต่งกายตามเกอิชาเช่นกัน (Joachim Schliesinger, 2552:83)

เกอิชายังมีความนิยมมาโดยตลอด จนเมื่อญี่ปุ่นเข้าร่วมสงครามโลกครั้งที่ 2 รัฐบาลญี่ปุ่นต้องสั่งปิดกิจการสถานบันเทิงต่างๆ เพื่อใช้ทรัพยากรในประเทศที่มีอยู่เพื่อทำการสงครามเท่านั้น ทำให้เกอิชาเริ่มถูกลดความนิยมลงและสตรีที่ทำอาชีพเกอิชาลดน้อยลงจากเดิมมาก เกอิชาก็ไม่ได้กลับมาเฟื่องฟูเหมือนแต่ก่อน อีกทั้งยังมีสาวนักเต้นหรือโสเภณี ที่แต่งตัวเลียนแบบเกอิชา และเรียกตัวเองว่าเกอิชา ออกมาขายบริการทางเพศให้แก่ทหารอเมริกัน คนเหล่านี้จะแตกต่างกับเกอิชา ทำให้ชาวต่างชาติรับรู้ภาพลักษณ์ผิดๆ เกี่ยวกับเกอิชา ส่งผลมาจนถึงปัจจุบัน (ซาโตะฮารุ, 2548: 2)

ในปัจจุบัน การบริโภคในด้านความบันเทิงที่เกิดในสมัยใหม่ เช่น อุตสาหกรรมท่องเที่ยว กระแสวัฒนธรรมแบบ J-pop ที่เริ่มเติบโตก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ความนิยมของเกอิชาลดลงในปัจจุบัน (เพเนโลเป แพรงก์, 2552: 46) ด้วยเหตุนี้ในยุคปัจจุบัน ความสนใจที่จะมาเป็นเกอิชาที่คอยปรนนิบัติบุรุษเพศจึงลดน้อยลง มีเกอิชาฝึกหัดอยู่ในญี่ปุ่นน้อยลง (Joachim Schliesinger, 2552: 51) ทำให้อาชีพเกอิชาได้รับความสนใจน้อยลง สตรีญี่ปุ่นในปัจจุบันไม่นิยมทำอาชีพเกอิชาแล้ว แต่ก็ยังคงหลงเหลือเกอิชาผู้ที่เป็นผู้สืบทอดกิจการของครอบครัว และผู้ที่ต้องการศึกษาวัฒนธรรมดั้งเดิมของญี่ปุ่นอยู่ ด้วยการปรับตัวให้เข้ากับสังคมทุนนิยมในปัจจุบัน

โดยมีวัตถุประสงค์ของงานวิจัยเพื่อศึกษาสถานะที่เปลี่ยนแปลงของเกอิชายุครุ่งเรือง หรือ ตั้งแต่ยุคเอโดะ ปี 1603 จนถึงปัจจุบันปี 2019 และเพื่อศึกษาสถานภาพของอาชีพเกอิชาในปี 2019

## ที่มาและความสำคัญ

อาชีพ “เกอิชา” เป็นสัญลักษณ์แห่งวัฒนธรรมที่สำคัญอย่างหนึ่งของประเทศญี่ปุ่น และเป็นอาชีพของสตรีญี่ปุ่นที่เป็นที่นิยมในสมัยก่อน เกอิชากำเนิดขึ้นในยุคเอโดะ คำว่า “เกอิ” ในภาษาญี่ปุ่นแปลว่า ศิลปะ ซึ่งศิลปะมีบทบาทสำคัญในชีวิตของเกอิชาอย่างมาก เกอิชาเป็นผู้ที่ชำนาญทางศิลปะและเป็นผู้ยึดมั่นในประเพณีเก่าแก่ของญี่ปุ่น และยังเป็นศิลปินที่ถ่ายทอดวัฒนธรรมศิลปะการแสดงของญี่ปุ่นหลายแขนง ทั้งการร่ายรำ ขับร้อง เล่นดนตรี รวมไปถึงการพูดคุยกับแขกที่มาใช้บริการ (Kelly M. Foreman, 2551: 9) สิ่งเหล่านี้มาจากผลงานของเกอิชาที่เชื่อกันว่าพัฒนาขึ้นมาจาก โฮคัน ซึ่งเป็นชื่อเรียกผู้ให้ความบันเทิงที่คล้ายกับพวกตลกในราชสำนัก เกอิชาคนแรกเดิมทีเป็นเพศชาย แต่ด้วยงานบริการ ภายหลังเกอิชาเพศชายจึงหมดไป เหลือเพียงเกอิชาเพศหญิงหรือที่เรียกว่า “โอริรัน” เท่านั้น (The Misunderstood Japanese Geisha, 2561) เกอิชามีหน้าที่เป็นผู้ที่คอยต้อนรับเอาใจแขกที่มาใช้บริการ ส่วนมากจะเป็นระดับขุนนาง พ่อค้า ไปจนถึงทหาร หรือชาмуไรที่มาซื้อบริการเกอิชาที่โรงน้ำชา เกอิชาให้ความสุขแก่แขกโดยการใช้ศิลปะวัฒนธรรมต่างๆ ที่ฝึกฝนและเล่าเรียนมาอย่างชำนาญให้แขกที่มาใช้บริการเกิดความประทับใจและกลับมาใช้บริการอีกครั้ง และเกอิชาไม่มีการขายเรือนร่างเพื่อให้บริการทางเพศ เธอแค่แสดงศิลปะให้แก่แขกเท่านั้น (เกอิชา หญิงผู้สืบทอดวัฒนธรรม, 2551)

เกอิชามีความนิยมมากในสมัยเอโดะตอนปลาย เนื่องจากชนชั้นพ่อค้าหรือชนชั้นกลางได้ชื่อว่าเป็นผู้สร้างวัฒนธรรมใหม่ กล่าวคือแต่เดิม ประเทศญี่ปุ่นเผชิญสงครามมาเป็นระยะเวลานานและได้ก้าวเข้าสู่ยุคแห่งความสงบสุขที่ยาวนานเป็นครั้งแรก วัฒนธรรมที่ชนชั้นพ่อค้าได้เป็นผู้สร้างและพัฒนาขึ้นในสังคมญี่ปุ่น คือ มีการจัดเทศกาลตามฤดูกาลและชดเชยวิถีชีวิตให้มีความประณีตยิ่งขึ้น ซึ่งพ่อค้าเหล่านี้จะให้การอุปถัมภ์ศิลปะของตนเองเป็นสำคัญ วัฒนธรรมของพวกพ่อค้าจึงมีเป้าหมายแสวงหาความสนุกสนานและความเพลิดเพลิน เน้นการดำรงชีวิตและอยู่กับสถานเริงรมย์ จึงทำให้โรงน้ำชาของเกอิชาได้รับความนิยมมากในสมัยนั้น (เพ็ญศรี กาญจนโนมัย, 2538: 47-49) ในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 18 และ 19 เป็นยุคที่เกอิชากำลังเฟื่องฟูถึงขีดสุด มีจำนวนเกอิชาในญี่ปุ่นถึง 80,000 คน (Joachim Schliesinger, 2552: 51) โดยเฉพาะในเมืองเกียวโตซึ่งมีสถานโบราณหลายแห่งทั้งวิหารชินโตและวัดพระพุทธศาสนา และยังมีย่านที่เรียกกันว่าฮานามาชิเป็นอาณาเขตที่ใช้สำหรับการเฉลิมฉลองในเทศกาลต่างๆ เป็นที่ตั้งของโอชายะหรือสถานน้ำชาที่มีเกอิชาฝึกหัดหรือไมโกะคอยให้บริการอย่างมากมาย (เกอิชาคืออะไร, 2557) นอกจากการรับบริการจากเกอิชาจะเป็นที่นิยมแล้ว ศิลปะ วัฒนธรรมของของญี่ปุ่นยังเฟื่องฟูไปด้วย การแต่งกายตามเกอิชา โดยเกอิชาจะสวมกิโมโนสีสันฉูดฉาด หรือที่เรียกว่า ฟุริโซเดะ เป็นกิโมโนที่มีแขนเสื้อยาวประมาณ 39-42 นิ้ว และมีความพลิ้วไหว ทำจากผ้าที่มีคาราแฟถึง 10,000 ดอกดาร์ สวมรองเท้าที่ทำจากไม้ เรียกว่า โอโคโบะ ที่มีความสูง เพื่อไม่ให้ปลายกิโมโนสัมผัสกับพื้น และสวมที่คาดเอว หรือ โอบิ แตกต่างกันไปตามระดับเกอิชา (Joachim Schliesinger, 2552:83)

เกอิชายังมีความนิยมมาโดยตลอด จนเมื่อญี่ปุ่นเข้าร่วมสงครามโลกครั้งที่ 2 ใน ค.ศ. 1941 ซึ่งเป็นสงครามที่กินเวลายาวนานกว่าสี่ปี ในช่วงเวลานั้น แหล่งสถานที่บันเทิงในญี่ปุ่นประสบปัญหาความยากแค้นอย่างหนักเพราะปัญหาสงครามที่ส่งผลเสียอย่างมากต่อเศรษฐกิจของประเทศ รัฐบาลญี่ปุ่นต้องสั่งปิดกิจการสถานบันเทิงต่างๆ เพื่อใช้ทรัพยากรในประเทศที่มีอยู่เพื่อทำการสงครามเท่านั้น และมุ่งความสนใจไปที่สงครามเพียงอย่างเดียว สำนักเกอิชาและโรงน้ำชาต่างๆในญี่ปุ่น ต้องปิดกิจการชั่วคราว เกอิชาบางส่วนกลับไปอยู่กับครอบครัว และเกอิชาบางส่วนถูกส่งไปเป็นแรงงานในโรงงาน ทำให้เกอิชาเริ่มถูกลดความนิยมลงและสตรีที่ทำอาชีพเกอิชาลดน้อยลงจากเดิมมาก จนเมื่อญี่ปุ่นได้รับความพ่ายแพ้ในสงคราม กองทัพอเมริกันเข้ายึดครอง รัฐบาลญี่ปุ่นออกคำสั่งให้เปิดกิจการสถานบันเทิงขึ้นใหม่ แต่เกอิชาก็ไม่ได้กลับมาเหมือนแต่ก่อน อีกทั้งยังมีสาวนักเต้นหรือโสเภณีที่แต่งตัวเลียนแบบเกอิชา และเรียกตัวเองว่าเกอิชา ออกมาขายบริการทางเพศให้แก่ทหารอเมริกัน คนเหล่านี้จะแตกต่างกับเกอิชา เพราะเป็นเพียงโสเภณีที่ขายแต่เรือนร่างเท่านั้น ไม่ได้ส่งเสริมถ่ายทอดศิลปะแบบที่เกอิชาได้รับการฝึกฝนเล่าเรียนมา อีกทั้งยังทำให้อาชีพเกอิชาเสื่อมเสียภาพลักษณ์ลง และทำให้ชาวต่างชาติรับรู้ภาพลักษณ์ผิดๆ เกี่ยวกับเกอิชา ส่งผลมาจนถึงปัจจุบัน (ซาโตะฮารุ, 2548: 2)

ในปัจจุบัน การบริโภคนด้านความบันเทิงที่เกิดในสมัยใหม่ เช่น อุตสาหกรรมท่องเที่ยว กระแสวัฒนธรรมแบบ J-pop ที่เริ่มเติบโตก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ความนิยมของเกอิชาลดลงในปัจจุบัน (เพเนโลเป แพรงกส์, 2552: 46) อีกทั้งสตรีญี่ปุ่นมีโอกาสมประกอบอาชีพได้หลากหลายกว่าสมัยก่อน เนื่องด้วยการเป็นเกอิชาต้องได้รับการฝึกฝนอย่างหนักและใช้เวลานาน ต้องละทิ้งชีวิตส่วนและครอบครัวมาอยู่ที่โรงน้ำชาเพื่อเริ่มต้นการฝึกฝนตั้งแต่ยังเป็นเด็ก(ไมโกะ) เล่าเรียนศิลปะการแสดง จนเป็นผู้ชำนาญ นอกจากศิลปะการแสดงเช่น การรำยรา การเล่นดนตรีแล้ว ยังรวมไปถึงกิริยามารยาท การพูดคุยเพื่อให้แขกที่มาใช้บริการมีความเพลิดเพลินอีกด้วย ด้วยเหตุนี้ในยุคปัจจุบัน ความสนใจที่จะมาเป็นเกอิชาที่คอยปรนนิบัติบุรุษเพศจึงลดน้อยลง มีเกอิชาฝึกหัดอยู่ในญี่ปุ่นน้อยกว่า 1,000 คน และส่วนมากปฏิบัติงานอยู่ภายในรีสอร์ทเท่านั้น (Joachim Schliesinger, 2552: 51) ย่านที่เคยเป็นที่นิยมของการใช้บริการเกอิชาอย่างฮานามาชิขาดแคลนเกอิชามาปฏิบัติงาน ทำให้อาชีพเกอิชาได้รับความสนใจน้อยลง สตรีญี่ปุ่นในปัจจุบันไม่นิยมทำอาชีพเกอิชาแล้ว จึงเป็นที่มาของการศึกษาในครั้งนี้

### วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาสถานะที่เปลี่ยนแปลงของเกอิชายุครุ่งเรือง หรือ ตั้งแต่ ค.ศ.1603 จนถึงปัจจุบัน
2. เพื่อศึกษาสถานภาพของอาชีพเกอิชาในปัจจุบัน



## ขอบเขตการศึกษา

ระยะเวลาขอบเขตในการศึกษาจะเริ่มที่ช่วงยุครุ่งเรืองของเกอิชา ค.ศ.1603 จนถึงปัจจุบันปี 2019 ที่เกอิชามีความนิยมลดลง

## วิธีการศึกษา

ศึกษาโดยใช้ระเบียบวิจัยทางประวัติศาสตร์ทั้งในรูปของหนังสือ บทความทางวิชาการ บทสัมภาษณ์ การสืบค้นข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต และศึกษาจากเอกสารชั้นรอง ประกอบด้วย เอกสารที่เป็นภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และเอกสารที่แปลจากภาษาญี่ปุ่น

## ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อเข้าใจสถานะที่เปลี่ยนไปของเกอิชาเกอิชายุครุ่งเรือง หรือ ตั้งแต่ ยุคเอโดะ ปี 1603 จนถึงปัจจุบันปี 2019
2. เพื่อเข้าใจในสถานภาพของอาชีพของเกอิชาในปัจจุบันปี 2019

## การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อวิจัย

นางสาวศิรินันท์ หาญณรงค์ (2551) ได้เขียนสารนิพนธ์เรื่อง “บทบาทของสตรีในสังคมญี่ปุ่น : ภูมิหลัง ประวัติความเป็นมา และวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 จนถึงปัจจุบัน” มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาถึงบทบาทสตรีญี่ปุ่นในช่วงก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 2) เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของบทบาทสตรีญี่ปุ่น ตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 จนถึงปัจจุบัน ศึกษาถึง ภูมิหลังประวัติความเป็นมาและวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ของสตรีในสังคมญี่ปุ่น พิจารณาจากบทบาทของสตรีในแต่ละยุค ซึ่งแบ่งเป็น 5 ประการ ได้แก่ โลกทัศน์อันเกี่ยวเนื่องกับความแตกต่างของเพศระหว่างเพศชายและเพศหญิงในสังคม การแต่งงาน บทบาทการเป็นภรรยา บทบาทการเป็นมารดา และบทบาทในการประกอบอาชีพภายนอกบ้าน เป็นต้น และรายงานการวิจัยนี้ได้กล่าวถึง เกอิชา ที่มีหน้าที่สำคัญและนิยมมากในช่วงก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 คือการให้ความบันเทิงแก่ผู้ชายที่มาใช้บริการด้วยการพูดคุย เล่นเกมส์ เล่นดนตรี ร้องเพลง ร่ายรำ แต่การให้บริการทางเพศจะไม่รวมอยู่ในหน้าที่ของเกอิชา ปรากฏว่าการเป็นเกอิชานี้เป็นอาชีพที่ถูกจัดว่าเหมาะสมสำหรับสตรีอาชีพหนึ่งเพราะการเป็นเกอิชาจะต้องเรียนรู้คุณสมบัติของกุลสตรีทั้งหมด จึงเป็นสตรีที่มีคุณสมบัติครบถ้วน เป็นที่พอใจของผู้ที่จะมาเป็นคู่ครอง เพราะสตรีก็ต้องมีหน้าที่สำคัญ คือ การให้ความบันเทิงและความสุขแก่ผู้ชาย โดยเฉพาะความสุขทางเพศ แต่ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 สังคมเกอิชามีความเปลี่ยนแปลงไปมาก เพราะการใช้บริการเกอิชานั้นราคาสูง ในขณะที่สังคมญี่ปุ่นภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 มีความเสียหายจากสงครามในทุกด้าน รวมถึงด้านเศรษฐกิจอย่างเห็นได้ชัด เป็นปัจจัยทำให้การใช้บริการเกอิชาในญี่ปุ่นลดลง

นางสาวหงส์นภา นาคทับทิม (2551) ได้เขียนสารนิพนธ์เรื่อง “ประวัติความเป็นมาของ เกอิชา” มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาสาเหตุปัจจัยที่ทำให้เกิดเกอิชาในสังคมญี่ปุ่นตลอดจน กระบวนการเรียนรู้ในการเป็นเกอิชา 2) เพื่อศึกษาถึงบทบาทของเกอิชาในสังคมญี่ปุ่น 3) เพื่อศึกษา เปรียบเทียบถึงความแตกต่างระหว่างเกอิชากับโอริรันหรือโสเภณีชั้นสูง ผลการศึกษาพบว่า ใน สมัยก่อนเกอิชานั้นล้วนเป็นผู้ชาย แต่เมื่อมีเกอิชาหญิงเกิดขึ้น ผู้คนจึงหันมานิยมเกอิชาหญิงมากกว่า ในปัจจุบันนี้จึงมีเพียงแค่เกอิชาที่เป็นหญิงเท่านั้น การเป็นเกอิชานั้นไม่ใช่เรื่องง่ายเพราะจะต้องรับการ ฝึกฝนตั้งแต่ยังเด็กโดยโอกาซังหรือคุณแม่ จะเป็นผู้ดูตัวว่าเด็กคนนั้นมีคุณสมบัติพอที่จะเป็นเกอิชา หรือไม่ และเมื่อโอกาซังรับเด็กหญิงเข้ามาในสังกัดแล้ว ในช่วงวัยเด็กพวกเขาจะทำงานเป็นหญิงรับใช้ เพราะผู้ช่วยเกอิชารุ่นพี่หลายสำนักถือเป็นส่วนหนึ่งของการฝึกฝนด้วยเช่นกัน อย่างไรก็ตาม อาชีพ เกอิชาเป็นอาชีพที่มีเอกลักษณ์เฉพาะ ด้วยภาพลักษณ์อันชวนมอง ผนวกกับการยึดถือศิลปะดั้งเดิมไว้ อย่างดียิ่ง บุคคลที่ประกอบอาชีพนี้ต้องละทิ้งความเป็นตัวเอง เพราะการเป็นเกอิชาไม่ใช่อาชีพที่ สามารถฝึกฝนได้ในเวลาอันสั้นและง่ายตาย จากกระบวนการการเป็นเกอิชา ขั้นตอนและวิธีฝึกหัด ทำให้ผู้ศึกษาเข้าใจถึงความเป็นมาในหน้าที่และบทบาทของอาชีพ ซึ่งเป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างมาก ในสังคมญี่ปุ่น เป็นการแสดงถึงอาชีพของบุคคลที่รักในศิลปะวัฒนธรรมและมีอาชีพความเป็นศิลปิน

งานเขียนเรื่อง “The Japanese Consumer: An Alternative Economic History of Modern Japan” เป็นผลงานการวิจัยจากแคมบริดจ์ โดย เพเนโลเป แพรงก์ส (Penelope Francks), พ.ศ. 2552 ซึ่งในปัจจุบันเป็นอาจารย์ประจำสาขาวิชาญี่ปุ่นศึกษา ภาควิชาเอเชีย ตะวันออก ศึกษา มหาวิทยาลัยลีดส์ (University of Leeds) มีจุดประสงค์เพื่อ ชี้ให้เห็นถึงการก้าว ขึ้นสู่ความเป็นมหาอำนาจทางเศรษฐกิจของญี่ปุ่น ช่วงการปกครองของโชกุนตระกูลโทะกุงะวะ (Togukawa) ไปจนถึงการสิ้นสุดคริสต์ศตวรรษที่ 20 โดยพิจารณาจากการบริโภคสินค้าและบริการใน ชีวิตประจำวันของคนญี่ปุ่น ผู้เขียนอธิบายลักษณะการบริโภคที่เปลี่ยนแปลงไป ภายหลังจากปฏิรูปเมจิ ใน ค.ศ.1868 รวมไปถึงสภาพของการบริโภคที่เกิดขึ้นในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 แสดงให้เห็น พัฒนาการของรูปแบบการบริโภคภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 จนกระทั่งสิ้นสุด คริสต์ศตวรรษที่ 20 ชี้ให้เห็นถึงพัฒนาการ และการเปลี่ยนแปลงการบริโภคในสังคมญี่ปุ่น เช่น ในสมัยโทะกุงะวะ เป็นช่วง ที่พ่อค้ามีบทบาทและความสำคัญมากขึ้นในระบบเศรษฐกิจของญี่ปุ่น วัฒนธรรมในการเสพความ บันเทิงของกลุ่มพ่อค้าจะมีลักษณะที่แตกต่างออกไปจากกลุ่มชนชั้นนำในสังคมอย่างจักรพรรดิและ นักรบ คือ การเสพความบันเทิงโดยการใช้บริการจาก “เกอิชา” เป็นสตรีที่ได้รับการอบรมในการ ให้บริการความบันเทิงในด้านต่างๆ ถึงขั้นให้บริการทางเพศ แต่ในชนชั้นนำอย่างจักรพรรดิและนักรบ นั้นจะเน้นความสงบและศิลปะมากกว่าการใช้บริการทางเพศ แต่ในเวลาต่อมา การบริโภคในด้าน ความบันเทิงที่เกิดในสมัยใหม่ขึ้น คือ อุตสาหกรรมท่องเที่ยวและกระแสวัฒนธรรมแบบ J-pop ที่เริ่ม เติบโตขึ้นและแผ่อิทธิพลไปทั่วทวีปเอเชียในทศวรรษที่ 1970-1980 เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ความ นิยมของเกอิชาลดลงในปัจจุบัน

งานเขียนเรื่อง “Geisha, a Life” ที่อิวะซะกิ มิเนโกะ เกอิชาชาวญี่ปุ่นเขียนขึ้นโดยอิงชีวประวัติของตนเอง โดยได้รับการร่วมมือจาก แรนต์ บราวน์ (Randy Brown) ในการถ่ายทอดเรื่องราวของเธอเป็นภาษาอังกฤษ ซึ่งชีวประวัติเล่มนี้ได้ถูกตีพิมพ์เป็นภาษาไทยโดย เฉิดฉวี แสงจันทร์ , พ.ศ. 2547 ในชื่อว่า “ชีวิตเกอิชา” ชีวประวัติเรื่องนี้เป็นผลจาก ข้อพิพาทระหว่างผู้เขียนกับ อาเธอร์ โกลด์แมน ผู้เขียนนวนิยายเรื่อง “Memoirs of Geisha”, พ.ศ. 2540 เป็นนวนิยายที่โด่งดังและมียอดขายสูง Memoirs of Geisha เป็นนวนิยายที่นำเสนอเกี่ยวกับเรื่องชีวิตของเกอิชาสาวซึ่ง อิวะซะกิ มิเนโกะ เป็นหนึ่งในเกอิชาที่ อาร์เธอร์ โกลด์แมน ให้การสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลในการเขียนนวนิยายเรื่องนี้ โดยมีข้อตกลงระหว่างกันว่า เธอไม่ต้องการเปิดเผยชื่อและฐานะผู้ให้ข้อมูลลงบนนวนิยาย แต่เมื่อนิยายถูกตีพิมพ์ใน พ.ศ. 2540 กลับมีชื่อและข้อมูลของเธอปรากฏในหน้าขอบขอบคณของนวนิยาย อีกทั้งยังถูกบิดเบือนข้อเท็จจริง อิวะซะกิ มิเนโกะ จึงตัดสินใจเขียนชีวประวัติของตนเองขึ้นใน Geisha, a Life และ งานวิจัยของ วชิรกรรม อัจฉิมวงษ์ (2552) ได้เขียนวิทยานิพนธ์ เรื่อง “ภาพแทนตัวละครและวัฒนธรรมเกอิชาใน เมมัวร์ส ออฟ เกอิชา และ เกอิชา, อะไลฟ์” มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาลักษณะของตัวละครและวัฒนธรรมเกอิชาในนวนิยายเรื่อง Memoirs of Geisha (1997) ของ Arthur Golden และอัตชีวประวัติเรื่อง Geisha, a Life (2002) ของ Mineko Iwasaki 2) เพื่อศึกษาประกอบสร้างวาทกรรมบุรพคตินิยม ผ่านการนำเสนอภาพแทนตัวละครและวัฒนธรรมเกอิชาในนวนิยายโดยนักเขียนชาวอเมริกัน 3) เพื่อศึกษาการโต้กลับภาพแทนตัวละครเกอิชา ในบันทึกอัตชีวประวัติ ที่เขียนโดยผู้หญิงญี่ปุ่นที่เป็นเกอิชา ผลการศึกษาพบว่า เรื่อง Memoirs of Geisha เป็นนวนิยายสมมติเรื่องเล่า ที่มาจากชีวิตจริงของตัวละครเกอิชาผู้เล่าเรื่อง ซึ่งเล่าผ่านตัวละครสมมตินักวิชาการชายชาวตะวันตก ทำให้เรื่องราวที่มาจากจินตนาการของตะวันตกถูกนำเสนอราวกับเป็นเรื่องจริงที่ถูกนำเสนออย่างถูกต้อง ชอบธรรม แต่ในทางกลับกัน อัตชีวประวัติเรื่อง Geisha, a Life สร้างความชอบธรรมจากการนำเสนอจากประสบการณ์ของผู้ที่เป็นเกอิชาอย่างแท้จริง และลดทอนบทบาทของผู้ทำหน้าที่เรียบเรียงประสบการณ์ นอกจากนี้ยังใช้เรื่องราวของตนเองในการรื้อฟื้นประสบการณ์ของชุมชนและครอบครัวอีกด้วย

งานเขียนเรื่อง “Geisha - The Mysterious Japanese Entertainer” โดย Joachim Schliesinger, พ.ศ. 2558 ได้กล่าวถึงวิถีชีวิตที่เป็นศิลปะของเกอิชา ตั้งแต่แรกเริ่มกำเนิดเกอิชาหญิงคนแรกในประเทศญี่ปุ่น ค.ศ. 1750 ซึ่งทำหน้าที่สร้างความบันเทิงและความสนุกสนานผ่านศิลปะ เช่น การร้องเพลง การเต้น และการแสดง เสมือนเป็น “ผู้หญิงแห่งความสุข” ของประเทศญี่ปุ่น แต่ในคราแรก เกอิชายังมีข้อห้ามไม่ให้มีการร่วมเพศหรือมีความสัมพันธ์กับลูกค้า จนเวลาต่อมา การให้บริการทางเพศของเกอิชา ล้วนแต่เป็นความสมัครใจของตัวเกอิชาเอง แต่ยังคงการให้ความบันเทิงผ่านศิลปะการแสดงดั้งเดิมต่างๆ ของประเทศญี่ปุ่นเป็นหลัก ในยุคเอโดะหรือช่วง ค.ศ. 1800 เป็นช่วงที่เกอิชามีความนิยมมาก ชนชั้นพ่อค้าล้วนแต่ใช้บริการเกอิชาเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ และเสพศิลปะการแสดงอันงดงาม การแต่งกายแบบเกอิชา ก็โมโนสีชุดขาด กลายเป็นแฟชั่นนิยมมากในประเทศญี่ปุ่น โสเภณีหรือหญิงค้าบริการทางเพศล้วนแต่แต่งตัวตามเกอิชา จนทำให้เกิดการแบ่งแยกชนชั้นของเกอิชาขึ้น โดยเกอิชาที่เป็นโสเภณีหรือที่เรียกกันว่า joroo จะค้าบริการทางเพศให้แก่ผู้ชาย

เท่านั้น โดยจะแต่งตัวตามเกอิชา แต่ผูกโอบิหรือผ้าคาดเอวไว้ด้านหน้าเพื่อความสะดวกสบายในการปลดออก แต่เกอิชาที่แท้จริง จะให้ความบันเทิงผ่านศิลปะชั้นสูงที่ได้รับการฝึกฝนมาอย่างดี

เมื่อญี่ปุ่นได้รับความพ่ายแพ้ในสงครามโลกครั้งที่ 2 ประเทศญี่ปุ่นอยู่ใต้อำนาจของสหรัฐอเมริกา เศรษฐกิจของประเทศญี่ปุ่นถดถอยเป็นอย่างมาก ผู้หญิงญี่ปุ่นหลายคนถูกเกณฑ์ไปเป็นแรงงานที่โรงงานรวมถึงไมโกะและเกอิชาในโรงน้ำชาตามเมืองต่างๆ โรงน้ำชาและบาร์ที่ให้บริการของเกอิชาหลายแห่งในญี่ปุ่นถูกปิดตัวลง จนเกอิชามีอาชีพที่หลงเหลืออยู่มีราคาในการใช้บริการสูงมาก ทำให้กลุ่มทหารของฝั่งสหรัฐอเมริกาที่ต้องการเสพสุขทางเพศหันไปใช้บริการกลุ่มหญิงสาวโสเภณีที่เรียกตนเองว่าเกอิชา ด้วยเหตุนี้เองทำให้ ภาพลักษณ์ของเกอิชาที่ในคราแรกเป็นผู้สืบทอดศิลปะและวัฒนธรรมดั้งเดิมของญี่ปุ่นกลับกลายเป็นหญิงค้าบริการทางเพศในสายตาของชาวต่างชาติมาจนถึงปัจจุบัน

เหล่าเกอิชาที่หลงเหลืออยู่ในประเทศญี่ปุ่นกลับมาฟื้นฟูวัฒนธรรมของตนอีกครั้งในทศวรรษที่ 1950 และกลับมารุ่งโรจน์อีกครั้งในช่วงเศรษฐกิจเฟื่องฟูหลังสงครามของญี่ปุ่น แต่เกอิชาในยุคใหม่มีความเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมเล็กน้อย โดยผสมผสานความเป็นสมัยใหม่เข้าไปหรือที่เรียกกันว่า “โมเดิร์นเกอิชา” และพวกเขาก็ยังคงอาศัยอยู่ในบ้านเกอิชาหรือที่เรียกว่าโรงน้ำชาเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมต่อไป

งานเขียนเรื่อง “The Gei of Geisha : Music, Identity and Meaning” โดย Kelly M. Foreman, พ.ศ. 2551 ได้กล่าวถึง ศิลปะและวัฒนธรรมที่เกอิชาต้องเล่าเรียนตลอดชีวิตตั้งแต่เป็นไมโกะ (เกอิชาวัยเด็ก) และการแสดงของเกอิชาทั้งแบบส่วนตัวและการแสดงในที่สาธารณะ อาทิ การรำรำ การเล่นดนตรี การขับร้อง รวมไปถึงการแต่งกายด้วยชุดกิโมโนของเกอิชาก็เป็นศิลปะอย่างหนึ่งเช่นกัน ศิลปะเหล่านี้กลายเป็นวิถีชีวิตหนึ่งของเกอิชาตั้งแต่เกอิชายุคแรกที่เป็นเพศชายมาจนถึงปัจจุบัน เนื่องด้วยต้องฝึกฝนเป็นเวลานาน และสืบทอดกันมาอย่างอย่างสมบูรณ์แบบจนเกอิชาได้กลายเป็นศิลปะวัฒนธรรมหนึ่งที่สำคัญของญี่ปุ่น แม้โลกจะเข้าสู่ยุคสมัยใหม่แต่เกอิชาก็ยังคงวัฒนธรรมอันดั้งเดิมของญี่ปุ่นเอาไว้ นอกจากนี้ในสารนิพนธ์ชื่อ “เกอิชาในสังคมญี่ปุ่น ภูมิหลัง ประวัติความเป็นมา และวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลง” โดย นางสาววิภาภรณ์ ทัพพะปุระณะ ตีพิมพ์ในปี 2550 ได้อธิบายถึงประวัติความเป็นมา วิถีชีวิตของเกอิชาในสังคมญี่ปุ่นทั้งในอดีตและปัจจุบัน รวมทั้งขนบธรรมเนียม วัฒนธรรมที่เกอิชาต้องเล่าเรียนจนชำนาญ รวมไปถึงการแต่งกาย และการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของเกอิชาในปัจจุบัน

### กำเนิดอาชีพเกอิชา

“เกอิชา” เป็นศิลปะวัฒนธรรมที่สำคัญอย่างหนึ่งของประเทศญี่ปุ่น คำว่า เกอิ หรือ 芸 (gei) ในภาษาญี่ปุ่น แปลว่า ศิลปะ และ ชา หรือ 者 (sha) แปลว่า บุคคล เกอิชา หรือ 芸者 (geisha) จึงแปลว่า บุคคลที่มีความสามารถทางศิลปะ หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าศิลปิน ในญี่ปุ่น โลกของเกอิชามักจะอธิบายว่า “ดอกไม้และโลกของวิลโลว์ (Flower and Willow World)” หรือ “โลกลอยน้ำ (Floating World)” เพราะเต็มไปด้วยความลับ ความซับซ้อนของการฝึกฝน ทำให้เกิดการเข้าใจผิดมากมายเกี่ยวกับสิ่งที่เกอิชาเป็น (เอกนรี พรปรีดา, 2558 : 19)

เกอิชาสสมัยแรกนั้นล้วนแต่เป็นผู้ชาย พัฒนามาจากกลุ่มคนที่รู้จักกันในนาม “ฮานะชิชู” หรือที่ปรึกษาของไดเมียว ทำหน้าที่ปรนนิบัติรับใช้ไดเมียวเพื่อสร้างความบันเทิง ไม่เพียงแค่นี้ให้คำปรึกษาเพียงเท่านั้น หน้าที่ของฮานะชิชูยังรวมไปถึงการชงชา และเล่าเรื่องตลกขบขัน จนเมื่อฮานะชิชูมีความสำคัญต่อไดเมียวลดลงเพราะญี่ปุ่นเริ่มเข้าสู่สภาวะปลอดสงครามในช่วยต้นคริสต์ศตวรรษที่ 17 จากที่เคยเป็นปรึกษาของไดเมียว กลับถูกลดบทบาทหน้าที่ลงกลายเป็นเพียงแค่นักให้ความบันเทิงเท่านั้น และเป็นที่รู้จักในชื่อใหม่ว่า ”โฮคัน” ทำหน้าที่คล้ายผู้ให้ความบันเทิงในราชสำนัก และคอยสร้างความบันเทิงให้แก่ชนชั้นสูง ที่ต้องเป็นเพศชายเท่านั้นเพราะสังคมในยุคสมัยต้นเอโดะยังคงไม่ยอมให้สตรีมีบทบาทอะไรที่ไม่เกี่ยวกับงานบ้านงานเรือน การที่นักแสดงเป็นเพศหญิงจึงดูไม่เหมาะสม ต่อมาโฮคันไม่ได้มีหน้าที่แค่ให้ความเพลิดเพลินเท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงการให้คำปรึกษาเพราะผู้ให้ความบันเทิงเหล่านี้มักอยู่ใกล้ชิดกับเหล่าผู้มีอำนาจเกือบจะตลอดเวลา ผสานกับการนำอุปกรณ์มาประกอบการเล่าเรื่องจนถูกเรียกว่า “ไทโกะโมะชิ” ที่แปลว่าคนสะพายกลอง หรือเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า เกอิชานั้นเอง จนกระทั่งปี ปลายคริสต์ศตวรรษที่ 17 ซึ่งเป็นยุคที่บ้านเมืองในประเทศญี่ปุ่นมีความสงบสุข มีการกินเลี้ยงสังสรรค์บ่อยครั้ง (กมอลอล คินิมาน, 2548 : 16) เริ่มปรากฏเกอิชาก็เป็นเพศหญิง มีการร้องเพลง ต้มเหล้า เล่นดนตรี จึงได้รับความนิยมเป็นอย่างสูง ภายหลังได้รับอนุญาตในการประกอบอาชีพ จนไทโกะโมะชิหรือเกอิชามุขชายได้หมดไปเหลือเพียงแต่เกอิชามุขหญิงนับแต่นั้นมาจนถึงปัจจุบัน

หน้าที่ของเกอิชาคือสร้างความบันเทิงให้แก่ผู้ชายโดยเฉพาะงานสังสรรค์ของนักธุรกิจภายในที่อยู่ของเกอิชาก็เรียกว่าโรงน้ำชา เกอิชาก็ร้องเพลงเต้นรำและเล่นเครื่องดนตรีที่เรียกว่า ซามิซัน (เครื่องดนตรีพิณ) ซึ่งเป็นความสามารถที่ขาดไม่ได้ของเกอisha รวมไปถึงความสามารถในการสนทนาอย่างสนุกสนาน และเกอิชบางคนยังเชี่ยวชาญในการจัดดอกไม้ การชงชาหรือการเขียนตัวอักษรภาษาญี่ปุ่น แต่หน้าที่หลักคือการสร้างบรรยากาศและความสนุกสนานให้แก่แขกที่มาใช้บริการ

การฝึกฝนเป็นเกอิชานั้นต้องฝึกฝนตั้งแต่วัยเยาว์เป็นเด็ก เกอิชารุ่นแรกหรือเกอิชายุคเอโดะตอนต้น จะรับเด็กที่หลงทางเนื่องจากครอบครัวถูกย้ายถิ่นฐานเพราะเกิดสงครามในเมือง ซึ่งเมื่อเข้ามาได้รับการฝึกฝนที่โรงน้ำชาแล้วจะถูกเรียกว่า ไมโกะ(Maiko) ซึ่งแปลว่า เด็กเต้นรำ โดยมักจะเริ่มต้นฝึกฝนตั้งแต่อายุประมาณ 15-18 ปี ซึ่งจะถูกรับเข้าฝึกจนอายุ 21 ปี จึงจะได้เป็นเกอishaเต็มตัว (Joachim Schliesinger, 2558 : 10) แต่เมื่ออาชีพเกอishaได้รับความนิยมและเกอิชามีจำนวนเพิ่มขึ้น ภายหลังการฝึกฝนจึงไม่ต้องผ่านการเป็นไมโกะ แต่เกอishaที่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้จะต้องได้รับการฝึกฝนอย่างน้อย 1 ปี และจะเป็นเกอishaอย่างสมบูรณ์ได้ก็ต่อเมื่อเริ่มเข้าสู่ชุมชนของเกอisha อย่างไรก็ตาม เกอishaผู้ที่ผ่านการเป็นไมโกะจะได้รับเกียรติมากกว่าในหน้าที่การทำงาน

คริสต์ศตวรรษที่ 18 เกอishaเป็นที่รู้จักในฐานะผู้ให้ความบันเทิง และผู้สืบทอดศิลปะวัฒนธรรมอย่างจริงจัง ด้วยการฝึกฝนอย่างหนักและการคงวัฒนธรรมเก่าแก่ของญี่ปุ่น เช่น การชงชา การเขียนอักษรญี่ปุ่น การเล่นเครื่องดนตรีโบราณ เป็นต้น ไว้อย่างดั้งเดิม รัฐบาลญี่ปุ่นจึงได้จัดตั้งหน่วยงานที่เรียกว่า เคนบัง (Kenban) เพื่อออกกฎระเบียบควบคุมความประพฤติปฏิบัติทั้งของเกอisha และของผู้ที่มาใช้บริการเกอishaด้วย รวมทั้งคอยจัดเก็บภาษีจากเกอisha เพราะเกอishaผู้หญิงมีจำนวนมากขึ้นตามความต้องการของผู้ใช้บริการ และเนื่องจากชนชั้นพ่อค้าหรือชนชั้นกลางซึ่งมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจในยุคเอโดะของญี่ปุ่น โดยคนชนชั้นนี้ได้ชื่อว่าเป็นผู้สร้างวัฒนธรรมใหม่ ซึ่ง

แต่เดิมประเทศญี่ปุ่นเผชิญสงครามมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน ได้เข้าก้าวเข้าสู่ยุคแห่งความสงบสุขที่ยาวนานเป็นครั้งแรก วัฒนธรรมใหม่ที่ชนชั้นพ่อค้าได้สร้างขึ้นที่กล่าวถึงคือ เหล่าชนชั้นพ่อค้าที่ได้มีการพัฒนาวัฒนธรรมของตนขึ้น มีการจัดเทศกาลขึ้นตามฤดูกาล และขัดเกลาวิถีชีวิตให้มีความประณีตยิ่งขึ้น ซึ่งวัฒนธรรมของชนชั้นพ่อค้าจะต่างกับวัฒนธรรมของกลุ่มชนชั้นนำในสังคมอย่างจักรพรรดิและนักรบ พ่อค้าเหล่านี้จะให้การอุปถัมภ์ศิลปะของตนเป็นสำคัญ วัฒนธรรมของพวกเขาพ่อค้าจึงมีเป้าหมายแสวงหาความสนุกสนานและความเพลิดเพลินเป็นหลัก เน้นชีวิตและอยู่กับสถานที่เรีงรมย์ เสพความบันเทิงและความสวยงาม จึงเป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้โรงน้ำชาของเกอิชาได้รับความนิยมน่าตั้งแต่สมัยนั้น (เพ็ญศรี กาญจนโนมัย, 2538 : 47-49)

ในสังคมเกอิชานั้น ยังมีการเปิดช่องให้เกอิชาสามารถมีความสัมพันธ์ที่ลึกซึ้งกับชายที่พึงใจได้ โดยลูกค้าจะต้องยินยอมรับเป็นผู้อุปการะเกอิชาอย่างถูกต้องตามหลักประเพณี เรียกว่ามีที่ถูกต้องในสังคมเกอิชาว่า “ดันนะ (Danna)” ซึ่งมีผู้ชายญี่ปุ่นจำนวนมากยินดีรับอุปการะเกอิชาไว้เป็นหญิงของตนแม้แต่บุคคลในวงสังคมชั้นสูงหรือนักการเมืองก็ตาม เกอิชาเองต้องเป็นผู้รักษาความลับอย่างเคร่งครัด รวมไปถึงการอุปการะแบบลับๆ เช่นกัน เนื่องจากบ่อยครั้งที่เกอิชาได้รับการว่าจ้างให้ไปแสดงและบริการน้ำชาในงานเลี้ยงรับรองแขกหรือการเจรจาธุรกิจการค้า วินัยที่เกอิชาทุกคนต้องรักษาอย่างเคร่งครัดอย่างหนึ่งคือเรื่องความลับของลูกค้า เกอิชาที่บริการอย่างใกล้ชิดมักได้ยินเรื่องต่างๆ ที่ลูกค้าเจรจาความกัน ซึ่งอาจเป็นความลับทางธุรกิจที่ไม่ควรนำไปเปิดเผย การเก็บความลับจึงถือเป็นจรรยาบรรณสูงสุดข้อหนึ่ง

## วัฒนธรรมของอาชีพเกอิชา

### การแต่งกาย

เกอิชาในสมัยเอโดะถูกรัฐบาลตั้งกฎเกณฑ์เพื่อแยกกับอาชีพโสเภณีอย่างชัดเจนด้วยการห้ามสวมใส่กิโมโนสีฉูดฉาดและมีราคาแพง แต่ภายหลังในสมัยเมจิญี่ปุ่นพยายามยกระดับอารยธรรมของตนให้ทัดเทียมตะวันตก จึงได้มีการทำให้เกอิชาเป็นหน้าเป็นตาในการสืบทอดศิลปะดั้งเดิมของญี่ปุ่น ได้มีการกำหนดกฎเกณฑ์การแต่งกายของเกอิชาขึ้นใหม่ ซึ่งชุดกิโมโนก็เป็นหนึ่งในวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์ของญี่ปุ่นเช่นกัน เกอิชาจึงต้องสวมชุดกิโมโนสีสันสวยงามและมีราคาแพง ทำจากผ้าไหมคุณภาพดี โดยเกอิชาจะสวมใส่ชุดกิโมโนดังนี้

“ฟูริโซเดะ(Furisode)” เป็นกิโมโนที่มีแขนเป็นลักษณะยาว มีความยาวโดยเฉลี่ยประมาณ 39-42 นิ้ว เพื่อทิ้งให้ชายผ้าห้อยแกว่งไปมาในยามเดิน มีสีสันสดใสเพื่อสร้างความโดดเด่น ซึ่งชุดกิโมโนที่เกอิชาสวมใส่อย่างสมบูรณ์อาจมีค่าถึง 20,000 เหยียสหรัฐ

“โอบิ(Obi)” หรือผ้าคาดเอว เป็นองค์ประกอบชิ้นสำคัญของชุดกิโมโน มีความกว้างประมาณ 10 นิ้ว และยาว 13-14 ฟุต โอบิจะถูกนำมาพันรอบบั้นเอวเรียกว่าการ “ดารี” แปลว่าห้อยเอว มีวิธีผูกมากกว่า 300 แบบ โดยเกอิชาจะผูกโอบิไว้ทางด้านหลัง แตกต่างจากโสเภณีที่จะผูกไว้ด้านหน้า เพื่อให้ง่ายต่อการปลดและผูกใหม่อย่างสะดวก



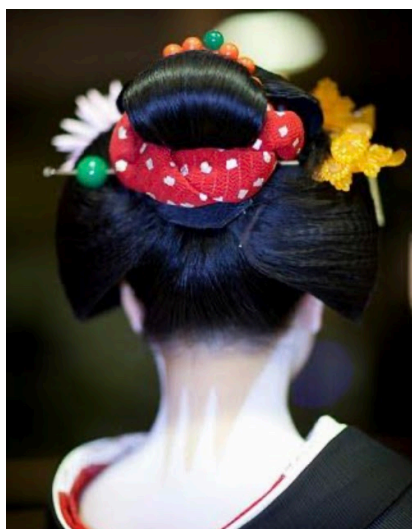
ภาพที่ 1 การแต่งกายของเกอิชา  
ที่มา:

<https://designyoutrust.com/2017/03/memoirs-of-the-geisha-a-look-back-at-the-traditional-japanese-female-entertainers/>

### การแต่งหน้า

เกอิชามีรูปแบบวัฒนธรรมการแต่งหน้าเป็นของตัวเองอย่างเห็นได้ชัด ซึ่งจะมีการแต่งแตกต่างกันไปตามระดับอาวุโสของเกอิชาด้วย ช่วงที่เป็นเกอิชา 3 ปีแรกจะต้องแต่งหน้าอย่างเต็มรูปแบบจนได้ขึ้นเป็นระดับเกอิชาอาวุโสจึงค่อยลดขนาดลงมา และจะแต่งหน้าเต็มรูปแบบเฉพาะช่วงที่ต้องออกงานแสดงเท่านั้น ชั้นแรกของการแต่งหน้า หญิงสาวจะต้องทารองพื้นให้ทั่วหน้าด้วยน้ำมันรองพื้นที่มีชื่อว่า “บิโนสุเกะ อาบุระ(Binsuke abura)” เพื่อช่วยให้แป้งที่ใช้พอกสามารถยึดติดกับผิวหนังได้ไม่หลุดลอกออกได้ง่าย ต่อมาจะพอกหน้าด้วยแป้งขาวทั่วทั้งใบหน้าเช่นเดียวกัน แป้งที่พอกจะเป็นแป้งที่ทำจากธัญพืชผสมน้ำ วิธีพอกนั้นจะต้องทาตั้งแต่หน้าผากไปจนถึงคอ และบริเวณตลอดทั่วทั้งหัวไหล่ ซึ่งการพอกแป้งจะมีวิธีแตกต่างกันระหว่างอันดับของเกอิชาและตามโอกาสงานต่างๆ อยู่ที่ด้านหลังคอบริเวณไผ่ผม

หลังจากทาแป้งเสร็จแล้ว ไมโกะจะปิดแก้มให้เป็นสีชมพู จนอายุเพิ่มขึ้นก็จะลดความเข้มลงเรื่อยๆ เมื่อได้เลื่อนเป็นเกอิชาแล้วจะไม่ต้องปิดแก้มให้เป็นสีชมพูอีก กระบวนการต่อไปคือการเขียนพู่กันที่ใช้ต้องเป็นพู่กันที่อยู่ในสภาพสมบูรณ์ไม่ชำรุดแม้เพียงเล็กน้อยก็ตาม เนื่องจากการเขียนต้องใช้ความแม่นยำ โดยเริ่มด้วยการเขียนสีดำลงไปตามขอบตา และเขียนคิ้วขึ้นใหม่ให้อยู่ในแนวที่สูงกว่าแนวคิ้วตามความเชื่อดั้งเดิมว่ามีความงดงาม ในสมัยโบราณจะเป็นการเขียนคิ้วแบบระนาบตรง แต่ยุคหลังเกอิชาจะมีการเขียนคิ้วให้มีความโค้งใกล้เคียงกับคิ้วจริง ต่อจากนั้นจึงใช้สีแดงเขียนทับขอบตา และคิ้วอีกครั้งให้มีสีสันทวยงามยิ่งขึ้น



ภาพที่ 2 การพอกแป้งแสดงอันดับเกอิชาบริเวณหลังคอ

ที่มา:<http://writer.dek->

[d.com/minikkworkart/story/viewlongc.php?id=1160148&chapter=4](http://writer.dek-d.com/minikkworkart/story/viewlongc.php?id=1160148&chapter=4)



ภาพที่ 3 วิธีการแต่งหน้าของเกอิชา

ที่มา: <http://writer.dek->

[d.com/minikkworkart/story/viewlongc.php?id=1160148&chapter=4](http://writer.dek-d.com/minikkworkart/story/viewlongc.php?id=1160148&chapter=4)

การทำปากของเกอิชาเป็นสัญลักษณ์บอกระดับของเกอิชาอย่างหนึ่ง คือ ไมโกะที่เริ่มมาฝึกหัดเป็นเกอิชาจะทาปากโดยใช้สีแดงทาทริมฝีปากส่วนเท่านั้น และจะไม่ทาจนเต็มปาก จะขยับเข้ามาจากขอบปากทำให้ดูมีริมฝีปากเล็ก สมัยโบราณถือว่าการมีริมฝีปากเล็กเท่าไรยิ่งดี จนกระทั่งเป็นไมโกะหลายปีแล้วจึงจะสามารถทาทริมฝีปากบดด้วย และเมื่อเลื่อนขั้นเป็นเกอิชาเต็มตัว ก็จะขยายวงสีให้กว้างขึ้น กระทั่งเป็นเกอิชาอาวุโสหรือเกอิชาสูงวัย จึงจะทาจนเต็มริมฝีปาก



### การทำผม

การเกล้าผมของเกอิชามี 5 แบบ ใช้ในโอกาสที่ต่างกันออกไป ต้องเรียนรู้ให้ชำนาญตั้งแต่ยังเป็นเกอิชาฝึกหัดหรือไมโกะ ซึ่งในช่วงที่ยังเป็นไมโกะจะเกล้าผมแบบแรกที่เรียกว่า วาเรชินอบุ (Wareshinobu) หลังจากมีประสบการณ์มากขึ้นและผ่านพิธีก้าวล่วงเข้าวัยสาวมาแล้ว ต้องเปลี่ยนการเกล้าผมมาเป็นแบบ โอฟุกุ(Ofuku) เพื่อแสดงความเป็นผู้ใหญ่มากขึ้น และเมื่อเข้ามาเป็นเกอิชาอย่างสมบูรณ์ จะเปลี่ยนการเกล้าผมมาเป็นแบบ ชิมาดะ(Shimada) เป็นรูปแบบการเกล้าผมมาตรฐานที่ใช้กันทั่วไปในหญิงชาวญี่ปุ่น ส่วนเครื่องประดับตกแต่งศีรษะจะประดับได้ตอนเป็นไมโกะเท่านั้น เรียกว่า คันซาชิ(Kansashi) เป็นดอกไม้ประดิษฐ์มีหลายแบบแตกต่างกัน เลือกตามฤดูกาลที่เหมาะสมและโอกาสต่างกัน ส่วนเกอิชาจะประดับเพียงหัวเห็บ 1 เล่มและปิ่นปักผม 2 เล่มเท่านั้น



ภาพที่ 4 ทรงผมของเกอิชา

ที่มา: <http://writer.dek->

[d.com/minikkworkart/story/viewlongc.php?id=1160148&chapter=4](http://writer.dek-com/minikkworkart/story/viewlongc.php?id=1160148&chapter=4)

### ศิลปะและการฝึกฝน

การก้าวเข้าสู่อาชีพเกอิชาต้องมีวิธีการและระเบียบที่เคร่งครัด โดยจะต้องฝึกฝนตั้งแต่ยังเป็นเด็ก เรียกว่า “ไมโกะ(Maiko)” ซึ่งแปลว่าเด็กหลงทาง เพราะในสมัยก่อนที่เด็กสาวจะเข้ามาอยู่ในโรงน้ำชานั้นส่วนมากจะเป็นเด็กหญิงกำพร้า ไม่สามารถมีชีวิตรอดได้ในสังคมที่ญี่ปุ่นโบราณยกย่องเด็กผู้ชาย เลยฝึกหัดให้รู้จักทำงาน เสิร์ฟอาหาร รินสาเก เป็นต้น โดยก่อนที่จะเข้ามาเป็นไมโกะนั้นจะถูกเรียกว่า ชิโคมิหรือเด็กรับใช้ เด็กหญิงจะต้องทำงานใช้หนี้โอก้าซังหรือเจ้าของโรงน้ำชา ที่ได้ใช้จ่ายเป็น ค่าตัว ค่ากินอยู่หลับนอน ค่าเสื้อผ้า และค่าเล่าเรียน จนกระทั่งเริ่มโตและมีความรู้ทางด้านศิลปะแล้วจึงจะสามารถสอบเข้าเป็นไมโกะได้ ด้วยการก้าวเข้าสู่อาชีพเกอิชาโดยสมบูรณ์จะต้องใช้เงินและเวลาจำนวนมหาศาล จึงต้องแน่ใจว่าจะไม่เสียแรง เวลา เงินทองไปโดยเปล่าประโยชน์



ภาพที่ 5 กลุ่มไมโกะ, พฤศจิกายน 2480

ที่มา:

<https://designyoutrust.com/2017/03/memoirs-of-the-geisha-a-look-back-at-the-traditional-japanese-female-entertainers/>

เด็กสาวส่วนใหญ่ที่เข้ามาเป็นไมโกะจะมีอายุประมาณ 15 ปี แต่หลังสมัยเมจิเป็นต้นมา เด็กจะต้องเรียนให้จบมัธยมต้นก่อน ซึ่งเป็นการศึกษาภาคบังคับของทางการและกฎหมายสวัสดิการแรงงานเด็ก (รัฐธรรมนูญ แววสอน, 2557 : 14) โดยเมื่อได้ขึ้นมาเป็นไมโกะแล้วนั้น ไมโกะจะต้องติดตามเกอิชารุ่นพี่เพื่อศึกษาเรียนรู้วิถีชีวิตของการเป็นเกอิชา ซึ่งเกอิชารุ่นพี่ผู้เป็นผู้ฝึกก็จะคอยถ่ายทอดศิลปะต่างๆ ให้แก่ไมโกะที่มาฝึกฝนจนกว่าไมโกะผู้นั้นจะสำเร็จการเล่าเรียนและสามารถออกการแสดงต่อหน้าผู้ชมและลูกค้า และปฏิบัติงานร่วมกับเกอิชารุ่นพี่ได้ การจะก้าวมาเป็นเกอิชาที่สมบูรณ์นั้นจะต้องเรียนรู้ศิลปะ 4 แขนงหลัก ดังนี้

1. การฟ้อนรำและเล่นดนตรี
2. การชงชา
3. การเขียนตัวอักษรศิลป์
4. การจัดดอกไม้ที่เรียกว่า “อิเคบานะ(Ikebana)”

โดยการจัดดอกไม้อิเคบานะนั้นไม่ได้รวมอยู่ในการแสดงที่สร้างความเพลิดเพลินให้แก่แขก แต่จำเป็นต้องฝึกฝนทางอารมณ์ ให้จิตสงบนิ่งไม่วู่วาม และสามารถยกภาพความเป็นสุภาพสตรี

ศิลปะเหล่านี้มักจะนำมาใช้เป็นส่วนประกอบในการดูแลลูกค้าที่มาใช้บริการระหว่างมื้ออาหารภายในโรงน้ำชา และนอกจากฟ้อนรำและร้องเพลงแล้ว ศิลปะที่สำคัญมากอย่างหนึ่งของเกอิชาคือการเล่นดนตรี เครื่องดนตรีที่เกอิชาทุกคนต้องฝึกฝนให้ชำนาญเรียกว่า “ซามิเซ็น (Samisen)” คือเครื่องสายพิณ มี 3 สาย ถูกใช้เป็นเครื่องดนตรีหลักประกอบการร้องเพลงของเกอิชา และสิ่งสำคัญอีกอย่างหนึ่งที่ต้องฝึกฝนอย่างเคร่งครัดคือ “มนุษย์สัมพันธ์และมารยาท” เกอิชาเป็นอาชีพที่ให้บริการ ดังนั้นการมีมนุษย์สัมพันธ์ที่ดีจึงเป็นสิ่งสำคัญ บ่อยครั้งที่เกอิชาจะถูกเรียกให้ไปบริการในวงน้ำชาที่มีการเจรจาธุรกิจ การวางตัวของเกอิชาต่อวงสนทนานั้นต้องคอยระมัดระวังไม่ให้

ไปรบกวนจนทำให้ความสำคัญของงานเลี้ยงนั้นๆ เสียไป ด้วยเหตุนี้เอง เกอิชาจึงต้องเล่าเรียนหลักการบริการชั้นสูงต่างจากการบริการทั่วไป



ภาพที่ 6 เกอิชาที่กำลังเล่นเครื่องดนตรีซามิเซ็น  
ที่มา:

<https://designyoutrust.com/2017/03/memoirs-of-the-geisha-a-look-back-at-the-traditional-japanese-female-entertainers/>

### เกอิชาในสมัยก่อนปฏิรูปเมจิ(สมัยเอโดะ)

ในสมัยศตวรรษที่ 16 การหาความสุขของผู้ชายญี่ปุ่นไม่ได้ถูกจำกัดให้อยู่แต่ภายในบ้านเท่านั้น ด้วยรูปแบบของสังคมเป็นโครงสร้างรูปแบบศักดินาในสมัยเอโดะซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากแนวความคิดขงจื้อที่รื้อถอนสิทธิ์ของผู้หญิง ภรรยาจะต้องเป็นสตรีในอุดมคติ เรียบง่าย มีหน้าที่ดูแลบ้านและซื่อสัตย์ต่อสามีของตน ผู้ชายสามารถแสวงหาความสุขจากสตรีอื่นหรือโสเภณีได้ เลยมีการสร้างที่พักที่ผู้ชายญี่ปุ่นสามารถเพลิดเพลินกับบริการทางเพศหรือเรียกว่าสถานบริการนั่นเอง ในขณะเดียวกันนั้น รูปแบบแนวคิดของขงจื้อจึงทำให้ลูกชายคนโตในครอบครัวเท่านั้นที่มีสิทธิในการสืบทอดตระกูลต่อไป ลูกผู้หญิงต้องอยู่ที่บ้านทำหน้าที่เป็นลูกสาวเท่านั้น ระบบนี้ได้รับการถือปฏิบัติกันอย่างเคร่งครัดในสมัยเอโดะ เด็กกำพร้าส่วนมากจึงเป็นเพศหญิง โรงน้ำชาของเกอิชาจึงมีเด็กหญิงฝึกหัดที่ถูกทอดทิ้งจากครอบครัวจำนวนมาก

ด้วยความที่สถานให้บริการทางเพศมีความนิยมมาก ต่อมาอาชีพโสเภณีจึงได้ใบอนุญาตในการประกอบอาชีพเป็น “ยูโจ(Yujo)” แปลว่าผู้หญิงแห่งความเพลิดเพลิน โดยจะมีสามเมืองที่มีชื่อเสียงมากนั่นคือ โยชิวาระในโตเกียว ชิมาชิในโอซาก้า และชิมบาราในเกียวโต แต่เมื่อเข้าสู่ศตวรรษที่ 17 เริ่มมีเกอิชาหญิงเกิดขึ้นและเป็นที่นิยมมากเพราะเกอิชามีความสามารถในการร่ายรำและการเล่น

ดนตรี ชูโรงโรงน้ำชาเกอิชาจึงเข้ามาแทนที่ จนหลายคนเริ่มที่จะทำงานเป็นเกอิชาแทนโสเภณี เกอิชาจึงถูกห้ามไม่ให้ขายบริการทางเพศเพื่อปกป้องธุรกิจของยูโจหรือโสเภณีในสมัยนั้น โดยมีการตรากฎเกณฑ์ในการเป็นเกอิชาดังนี้ (เอกนรี พรปรีดา, 2558 : 68)

- 1) เกอิชาจะไม่สามารถออกนอกสถานที่หรือเขตสำนักคณิกาได้ แต่ได้รับการยกเว้นให้ปีหนึ่งสามารถกลับไปเยี่ยมบ้านได้เพียง 2 วัน คือวันรวมญาติในวันปีใหม่ของญี่ปุ่น กับวันเทศกาลบองโอดริ (Bon Odori) ที่ถือเป็นวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาของชาวญี่ปุ่น และเมื่อพ้นเทศกาลแล้วต้องกลับไปสำนัก
- 2) เกอิชามีข้อจำกัดในการสวมเสื้อผ้าอาภรณ์ที่จะต้องไม่หรูหราฟุ่มเฟือยจนเกินไป สีของกิโมโนต้องไม่จัดจ้าน และต้องสวมชุดรองทับกิโมโนสีขาวเท่านั้น ทรงผมต้องเป็นทรงมาตรฐานคือทรง “ชิมาดะ (Shimada)” ที่เป็นทรงผมดั้งเดิมของสตรีญี่ปุ่นทั่วไป และให้ใช้อุปกรณ์ประดับผมเพียง 3 ชิ้น คือ หวีเหน็บกับปิ่นปักผม 2 เล่ม (ภายหลังถูกยกเลิกเพราะมีการยกระดับเกอิชาขึ้น)
- 3) หลีกเลี่ยงการตีเสมอหรือมีความสนิทสนมเป็นพิเศษกับลูกค้าทุกคน ห้ามลงไปนั่งใกล้ชิดกับแขก เกอิชาต้องได้รับการว่าจ้างในการบริการแต่ละครั้งเป็นกลุ่มไม่น้อยกว่า 3 คน หากเกอิชาผู้ใดถูกสงสัยว่าละเมิดข้อนี้จักถูกพักงานทันที จากกฎข้อนี้หมายถึงเกอิชาจะไม่มีกรรมร่วมประเวณีกับแขกอย่างเด็ดขาด
- 4) ช่วงเวลาทำงานของเกอิชาจะเริ่มตั้งแต่เที่ยง ไปจนกระทั่ง 4 ทุ่มเท่านั้น (แต่ต่อมามีการอนุโลมให้มีเวลาจนถึงเที่ยงคืน)

ด้วยกฎเหล่านี้ จึงทำให้อาชีพเกอิชาถูกแยกกับอาชีพโสเภณีอย่างชัดเจน และภายหลังจึงได้มีการตั้งชื่อเกอิชาที่เป็นศิลปินดังนี้ (Joachim Schliesinger. 2558 : 22)

“ชิโระ(Shiro)” หรือ White Geisha เป็นผู้ให้ความบันเทิงทั่วไป

“โคโรบิ(Korobi)” เป็นเกอิชาที่ดูแลผู้ที่มาใช้บริการหรือแขกเป็นการส่วนตัว

“โคโดะ(Kodo)” หรือเกอิชาหน้าประตูทางเข้า ทำหน้าที่เล่นเครื่องดนตรีซามิซันเพื่อดึงดูดลูกค้า

และยังมีอาชีพบริการอีกประเภทหนึ่ง ที่เรียกว่า “โจรู(Joroo)” โจรูไม่ใช่เกอิชาเสมอไป แต่เป็นโสเภณีที่เรียกตนเองว่าเกอิชา และคนมักเข้าใจผิดว่าเป็นเกอิชามาเป็นเวลานาน สถานภาพของเกอิชาและโสเภณีคลุมเครือมาเป็นเวลานาน แต่ในสมัยเอโดะช่วงปลาย เนื่องจากสตรีญี่ปุ่นที่เริ่มออกมาทำอาชีพด้วยตนเองหรือการสืบทอดกิจการ ตระกูล ด้วยตนเองเนื่องจากไม่มีบุตรชาย รวมไปถึงผู้หญิงที่ประกอบอาชีพเกอิชามีจำนวนเพิ่มมากขึ้น ทำให้ในสมัยนั้น การแสดงความคิดเห็นต่างๆ ของสตรีได้รับการยอมรับมากขึ้น ระบบศักดินาเริ่มอ่อนกำลังลง จนกระทั่งญี่ปุ่นล่องเข้าสู่สมัยเมจิ ญี่ปุ่นได้เกิดการเปลี่ยนแปลงขนานใหญ่ในทุกๆ ด้าน โดยเฉพาะระบบต่างๆ เช่น เทคโนโลยีจากตะวันตก เข้ามาใช้เพื่อนำพาประเทศสู่ความทันสมัยมีอารยธรรมที่เรียกว่าการเปิดรับอารยธรรมครั้งใหญ่

## การปฏิรูปเมจิ (The Meiji Restoration) : จุดเปลี่ยนของอาชิตะเกอิชา

การปฏิรูปเมจิ หรือ การฟื้นฟูเมจิ (The Meiji Restoration) เป็นเหตุการณ์หนึ่งในประวัติศาสตร์ที่สำคัญของญี่ปุ่นระหว่างปี 1868 เป็นการเคลื่อนไหวเพื่อโค่นอำนาจปกครองของโชกุนผู้ถือว่าเป็นอำนาจสูงสุดในสมัยนั้นคืนให้แก่จักรพรรดิและเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของประเทศญี่ปุ่นหลายประการ ที่สำคัญคือการร่างรัฐธรรมนูญ ยกเลิกระบบชนชั้นและยกเลิกสิทธิพิเศษของชามูไร

ในช่วงเวลาวิกฤตระหว่างเหตุการณ์ฟื้นฟูเมจิ ผู้ที่มีบทบาทและอำนาจทางการเมืองของญี่ปุ่นมีความคิดความเห็นที่แตกต่างกันท่ามกลางภัยคุกคามจากโลกตะวันตก โชกุนและขุนนางต้องการรักษาสถานะอำนาจของตนเอง สถาบันจักรพรรดิสืบทอดโอกาสเรียกร้องบทบาทที่มากขึ้นของราชสำนัก ไตเมียวผู้ครองแคว้นนอกวงอำนาจการปกครองต้องการส่วนแบ่งอำนาจเพิ่ม ชามูไรและพ่อค้าต้องการเสรีภาพในการประกอบกิจการ ชามูไรชั้นล่างและชาวนายากไร้ เอาชีวิตรอดภายใต้การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ และสังคมจากศักดินาไปสู่ทุนนิยม เศรษฐกิจและการเมืองภายในและภายนอกปะทุเป็นเหตุการณ์ที่เปลี่ยนแปลงประเทศญี่ปุ่นจากรัฐโบราณไปสู่รัฐชาติสมัยใหม่พร้อมกับระบบแบบใหม่คือระบบเศรษฐกิจทุนนิยม (เอกสิทธิ์ หนูนภักดิ์, 2561 : 14-15) การปฏิรูปครั้งนี้จึงเป็นเหตุการณ์สำคัญที่ทำให้ประเทศญี่ปุ่นในทุกๆ ด้านมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก โดยเกอิชาก็เป็นหนึ่งในอาชิตะที่ได้รับผลกระทบเช่นกัน

เกอิชายังเป็นส่วนหนึ่งในการปฏิวัติจากสมัยเอโดะเป็นสมัยเมจิ คณะปฏิวัติได้รวมตัวกันที่โรงน้ำชาในเมืองเอจิโอมและเมืองปอนโดโซ โดยเกอิชาที่ทำหน้าที่ในขณะนั้นไม่ยอมพูดสิ่งที่เธอได้ยิน อีกทั้งยังปกป้องรายชื่อของนักปฏิวัติทุกคน เกอิชาจึงถูกอุมกัมป์เลี้ยงดูอย่างดีจากเบื้องบนหลังการปฏิวัติสำเร็จ (Golden Arthur, 2549 : 32) ในสมัยเมจิเลยถือว่าเป็นยุคเฟื่องฟูของเกอิชา เกอิชาได้รับความนิยมนามากและมีสำนักเกอิชาเปิดอยู่ทั่วประเทศ

### เกอิชาในสมัยเมจิ

ด้วยการเข้ามาของวัฒนธรรมตะวันตกทำให้การใส่ชุดกิโมโนนั้นถูกลดความนิยมลง จะมีแต่เกอิชาเท่านั้นที่สวมใส่เพื่อทำงาน รัฐบาลญี่ปุ่นจึงยกระดับอารยธรรมของเกอิชาขึ้นจนกลายเป็นตัวแทนของศิลปะและวัฒนธรรมของญี่ปุ่น พร้อมๆ กับชุดกิโมโนที่เป็นเครื่องประจำกายของเกอิชา ได้มีการทำให้เกอิชาเป็นหน้าเป็นตาในการสืบทอดศิลปะดั้งเดิมของญี่ปุ่น ให้เกอิชาคงประเพณีและเอกลักษณ์ของสังคมแบบดั้งเดิมของญี่ปุ่นท่ามกลางความเจริญที่กำลังเปลี่ยนแปลงไปสู่สังคมสมัยใหม่ เกอิชาจึงมีบทบาทสำคัญในสังคมญี่ปุ่นบทบาทหนึ่ง ในขณะที่การทำผม การแต่งหน้าและแต่งตัวของหญิงสาวชาวญี่ปุ่นเปลี่ยนไปตามเวลาและยุคสมัย

จากการเปิดรับอารยธรรมตะวันตกของญี่ปุ่นนั้น สิ่งที่ได้เปลี่ยนแปลงไปของผู้หญิงญี่ปุ่นมากที่สุดคือ เรื่องการแต่งกาย ผู้หญิงญี่ปุ่นหันมาสนใจการแต่งกายแบบตะวันตกมากขึ้น แต่การเปลี่ยนแปลงนี้ยังเกิดขึ้นในชนกลุ่มน้อยเท่านั้น เช่น กลุ่มสตรีชั้นสูงหรือพยาบาล ที่เหลือส่วนมากยังคงสวมชุดกิโมโนมาจนถึงสมัยไทโช นอกจากเครื่องแต่งกายแล้วยังสนใจเรื่องการเปลี่ยนทรงผมเป็นอย่างมากเช่นกัน การเปลี่ยนแปลงด้านทรงผมนั้น เป็นผลพวงมาจากการรณรงค์เพื่อเสรีภาพประชาธิปไตยของญี่ปุ่นในช่วงทศวรรษที่ 1870 การเคลื่อนไหวเหล่านี้ส่งผลให้เกิดการรณรงค์การ

รวมผมของสตรี ถือเป็นการปลดปล่อยผู้หญิงญี่ปุ่นจากทรงผมแบบเดิมในสมัยเอโดะ (ปิยะนุช วิริยะนะวัตร, 2549 : 1999) แต่ในขณะเดียวกัน เกอิชาก็ยังคงความดั้งเดิมของการเป็นเกอิชารวมไปถึงขั้นตอนต่างๆ ก็ยังไว้คงเดิมในเฉพาะเวลาทำงานเท่านั้น นอกเหนือจากเวลางานเธอจึงจะแต่งกายเช่นหญิงสาวทั่วไปในประเทศญี่ปุ่น

สมัยเมจิเป็นสมัยที่รัฐบาลพยายามปรับเปลี่ยนประเทศให้พัฒนาแบบทันสมัยตามประเทศตะวันตก แต่สถานภาพของผู้หญิงไม่มีอะไรเปลี่ยนแปลงมากนัก จากอิทธิพลความคิดแบบขงจื้อยังคงส่งผลมาจนถึงสมัยเมจิ ผู้หญิงส่วนใหญ่ยังคงต้องเรียนวิชาเย็บปักถักร้อยและงานบ้าน มีน้อยมากที่จะสามารถเรียนคณิตศาสตร์หรือวรรณคดีได้ ดังปรากฏให้เห็นว่านักเขียนสมัยเมจิล้วนแล้วแต่เป็นเพศชาย กฎหมายก็ยังเอื้อให้สามีสามารถมีหาความสุขจากนอกบ้านได้ แม้ว่าจะยกเลิกกฎหมาย สามีคนเดียวภรรยาหลายคน หรืออนุญาตให้มีภรรยาออกไปแล้ว แต่ฝ่ายภรรยาก็ยังไม่สามารถฟ้องหย่าหรือทำร้ายผู้เป็นสามีหรือผู้ที่เป็นชู้ได้ โรงเรียนของเกอิชาจึงยังเป็นที่ยอมรับในการหาความบันเทิงแก่บุรุษเพศ อีกทั้งในสมัยเมจิ รัฐบาลพยายามส่งเสริมความเท่าเทียมกันของชายและหญิงโดยให้มีการศึกษาภาคบังคับ เด็กจะต้องเรียนให้จบมัธยมต้น ซึ่งเป็นการศึกษาภาคบังคับของทางการและกฎหมายสวัสดิการแรงงานเด็ก การจะมาเป็นไมโกะที่จะฝึกฝนเป็นเกอิชาได้นั้นจึงต้องได้รับการศึกษาก่อนซึ่งแตกต่างจากสมัยก่อนที่ไมโกะจะทำงานร่วมกับเกอิชาตั้งแต่วัยเด็ก เกอิชาจึงเฉลี่ยฉลาดและเป็นที่ยอมรับในหมู่นักการเมืองและทหารชั้นสูง จนเกอิชาหลายคนได้รับอุปการะโดยนักการเมืองและทหารชั้นสูงเหล่านั้น

### เกอิชาที่ได้รับการอุปการะและเป็นที่ยึดจำในสมัยเมจิ

#### คิโตะ มะสึโกะ (木戸松子)

เกิดในตระกูลซามูไรแห่งแคว้นโอบะเมื่อปี 1843 ถูกรับเป็นบุตรบุญธรรมของนายสีเนะจิโร่ ผู้รับใช้ตระกูลซุนนง มีภรรยาเป็นอดีตเกอิชาคือ อิกุมะสึ ในย่านซมบงจิของเมืองเกียวโต มะสึโกะจึงได้เป็นเกอิชาเมื่ออายุ 14 ปีต่อจากมารดาบุญธรรมของเธอ และกลายเป็นเกอิชาที่มีชื่อเสียงของย่านซมบงจิ ได้พบกับนายคิโตะ ทะกะโยะชิ (木戸孝允) บุคคลสำคัญผู้ร่วมทำการปฏิรูปเมจิ ซึ่งนายคิโตะได้รับเลี้ยงในฐานะภรรยาและเธอยังคงทำงานเป็นเกอิชาต่อไป สิ่งที่เธอทำเป็นหน้าที่หลักในฐานะภรรยาของนายคิโตะคือ การรวบรวมข่าวที่ได้จากการที่ชนชั้นผู้นำในสมัยนั้นใช้ห้องจัดเลี้ยงของย่านเกอิชา และส่งข่าวให้กับนายคิโตะ หลังการปฏิรูปเมจิเสร็จสิ้นลงเธอได้แต่งงานเป็นภรรยาเอกของนายคิโตะ เป็นตัวอย่างของสตรีที่เป็นภรรยาคู่ชีวิตของชนชั้นซามูไรเดิมถึงแม้จะมาจากอาชีพเกอิชาก็ตาม (เบญจรงค์ แตร์ อาร์สลานีอง, 2561 : 24)



ภาพที่ 7 คิโดะ มะสึโกะ

ที่มา: <http://fukui-archive.com/bakumatsu/543/>

### มุสึ เรียวโกะ (陸奥亮子)

มุสึ เรียวโกะ เกิดปีค.ศ. 1856 บิดามาจากตระกูลซามูไร เธอเริ่มทำงานเป็นเกอิชาหลังการปฏิรูปเมจิในชื่อ “โคะซุซุ” หรือ “ระซังน้อย” ในย่านชิมบาชิ ปี 1873 และได้แต่งงานกับนักการเมืองชื่อนายมุสึ มุเนะมิตสึ หลังจากนั้น นายมุเนะมิตสึประสบปัญหาทางการเมืองและถูกจำคุก หลังออกจากคุกก็เดินทางไปท่องเที่ยวประเทศ โดยในขณะนั้นเรียวโกะก็ได้ดูแลบ้านและครอบครัวของนายมุเนะมิตสึมาโดยตลอด เมื่อเรียวโกะเดินทางไปต่างประเทศกับนายมุเนะมิตสึ โดยทั้งคู่ได้เดินทางไปปฏิบัติหน้าที่ที่ประเทศสหรัฐอเมริกา เธอได้ปฏิบัติหน้าที่ช่วยเหลือและสนับสนุนสามีในหน้าที่การงานเสมอมา และในการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะภรรยาผู้นำของเรียวโกะนั้น เธอเป็นที่กล่าวถึงในด้านความงามและความเฉลียวฉลาด เรียวโกะมีรูปถ่ายด้านข้างที่มีชื่อเสียงเป็นอย่างมาก ซึ่งถ่ายเมื่อครั้งเดินทางไปประเทศสหรัฐ (เบญจรงค์ แดร์ อาร์สลานีอง, 2561 : 26)



ภาพที่ 8 รูปถ่ายด้านข้างของ มุสึ เรียวโกะที่มีชื่อเสียง

ที่มา: <https://ameblo.jp/fumiakityan/entry-12059228685.html>

## เกอิชาในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2

ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 รัฐบาลญี่ปุ่นต่อต้านวัฒนธรรมตะวันตก ห้ามประชาชนร้องรำทำเพลง และห้ามแต่งกายและสัมผัสวัฒนธรรมตะวันตกในเวลานั้น จนเกอิชาได้ถูกยกเลิกให้เป็นตัวแทนของขนบธรรมเนียมประเพณีโบราณของญี่ปุ่น จนกระทั่งปี 1941 ญี่ปุ่นทำสงครามที่กินเวลายาวนานกว่าสี่ปี ในช่วงเวลานั้น แหล่งสถานที่บันเทิงในญี่ปุ่นประสบปัญหาความยากแค้นอย่างหนักเพราะปัญหาเศรษฐกิจของประเทศ รัฐบาลต้องสั่งปิดกิจการบันเทิงต่างๆ เพื่อให้ใช้ทรัพยากรในประเทศที่มีอยู่เพื่อทำการสงครามเท่านั้น และมุ่งความสนใจไปที่สงครามอย่างเดียว สำนักเกอิชาต่างๆ ต้องปิดกิจการชั่วคราว เกอิชาบางส่วนกลับไปอยู่กับครอบครัว และเกอิชาบางส่วนถูกส่งไปเป็นแรงงานในโรงงานเพื่อผลิตอาวุธสงคราม ทำให้เกอิชาเริ่มถูกลดความนิยมลง ประเพณีและความสวยงามของชุดกิโมโนของเกอิชาก็ถูกแทนที่ด้วยเนื้อผ้าหยาบย้อมสีคราม

จนเมื่อญี่ปุ่นได้รับความพ่ายแพ้จากสงคราม สงครามโลกครั้งที่ 2 สิ้นสุดลงในปี 1945 กองทัพชาวอเมริกันที่เข้ามายึดครองญี่ปุ่นออกคำสั่งให้เปิดกิจการสถานบันเทิง และโรงน้ำชาของเกอิชาขึ้นใหม่อีกครั้ง เกอิชากลับมาทำงานแต่ไม่ได้เป็นที่นิยมและเฟื่องฟูเหมือนแต่ก่อน เพราะด้วยความที่เกอิชาเคร่งครัดในขนบธรรมเนียมประเพณี จึงต้องรักษามาตรฐานเดิมไว้ ค่าตอบแทนของเกอิชาจึงมีราคาสูง มีแต่พวกนายทหารระดับสูงและนักธุรกิจเท่านั้นที่สามารถใช้บริการได้ ส่วนพวกทหารทั่วไปจะหาความเพลิดเพลินทางอื่นคือ พวกสาวนักเต้นหรือโสเภณี

ด้วยความที่ญี่ปุ่นพ่ายแพ้สงครามและต้องชดใช้ค่าเสียหายจากการเป็นผู้ก่อสงครามจนสร้างความเสียหายให้แก่เศรษฐกิจทั้งโลก ทำให้ครัวเรือนต่างๆ ต้องประสบกับความยากจนถึงกับทำให้ผู้ชายญี่ปุ่นมากมายที่ไม่ได้ตายในสงคราม แต่ฆ่าตัวตายเพราะความอับอาย ผู้ที่ต้องรับภาระทางสังคมต่อไปจึงเป็นผู้หญิง ผู้หญิงญี่ปุ่นจำนวนมากจึงต้องออกมาหางานทำเพื่อหาเลี้ยงครอบครัว และจำนวนมากที่ตัดสินใจยึดอาชีพโสเภณี ช่องโสเภณีจึงเกิดขึ้นเป็นจำนวนมากเพื่อรองรับทหารอเมริกัน ซึ่งสาวนักเต้นเหล่านี้เรียนตนเองว่า “เกอิชา(Geesha)” หรือเกอิชานั้นเอง หญิงสาวเหล่านี้มักเน้นการขายบริการทางเพศ ไม่ระมัดระวังและไม่ประณีตในการใส่ชุดกิโมโน แต่งหน้าอย่างริบเร่ง สวมวิกแทนการทำผม เป็นการทำลายภาพลักษณ์ให้กับอาชีพเกอิชา ทำให้เกอิชาเสื่อมเสียและสร้างภาพจำผิดๆ ของเกอิชาแก่ชาวต่างชาตินับแต่นั้นมา ด้วยความที่หญิงสาวชาวตะวันตกมีความหยาบกระด้างในอุปนิสัย ผิดกับหญิงสาวชาวญี่ปุ่นที่มีความนุ่มนวลกว่า ชาวอเมริกันที่ติดใจกับการเอาอกเอาใจของหญิงสาวชาวญี่ปุ่นเลยนำเรื่องราวกลับไปเล่าให้ประเทศตนเองและประเทศอื่นๆ ที่ตนไปได้ฟังแบบผิดๆ ถูกๆ จนกระแสความเชื่อที่ว่าเกอิชาของประเทศญี่ปุ่นนั้นตอบสนองแม้กระทั่งความต้องการทางเพศลูกกลมไปจนทั่ว จนกระทั่งปี 1957 รัฐบาลญี่ปุ่นประกาศยกเลิกสถานภาพถูกกฎหมายของอาชีพโสเภณี แต่เกอิชายังคงถูกกฎหมายและสามารถประกอบอาชีพต่อไปได้ เป็นการประกาศว่าอาชีพเกอิชาไม่เกี่ยวข้องกับโสเภณี แต่อย่างไรก็ตาม ภาพจำของชาวต่างชาติส่วนมากก็ยังคงเข้าใจผิดว่าเกอิชาเป็นสาวที่ขายบริการทางเพศจนถึงปัจจุบัน



## เกอิชาในสังคมญี่ปุ่นหลังสมัยสงครามจนถึงปี 2019

เมื่อเหล่าเกอิชากลับมาฟื้นฟูวัฒนธรรมของตนเองใหม่หลังเศรษฐกิจหลังสงครามของญี่ปุ่นเริ่มเฟื่องฟูขึ้นในช่วงทศวรรษที่ 1960 ท่ามกลางการพัฒนาไปสู่สังคมสมัยใหม่ รูปแบบการให้บริการของเกอิชาจึงต้องปรับตัวไปตามยุคสมัยที่เปลี่ยนไปเพื่อการอยู่รอด เพื่อให้สังคมของเกอิชายังคงอยู่ในกระแสที่ก้าวกระโดดในยุคสมัยนี้ได้ แต่วัฒนธรรมประเพณีของเกอิชายังคงความเป็นเอกลักษณ์และดั้งเดิมเหมือนดังสมัยก่อน

การก้าวเข้าสู่เกอิชาในยุคใหม่ ในคริสต์ศตวรรษที่ 20 นั้นไม่จำเป็นต้องฝึกตั้งแต่วัยเป็นเด็ก เล็กเสมอไป หญิงสาวหลายคนเริ่มอาชีพเกอิชาในวัยผู้ใหญ่ แต่ก็ต้องผ่านการเป็นไมโกะและศึกษาศิลปะ วิถีชีวิต ของเกอิชาดั้งเดิม แต่ในปัจจุบัน ไม่เพียงแต่ต้องเก่งกาจด้านขนบธรรมเนียมประเพณีเท่านั้น เกอิชาจะต้องมีความเชี่ยวชาญด้านการศึกษาหลากหลายขึ้นไปตามยุคสมัย รวมไปถึงเรื่องการเมืองด้วย เกอิชาจะต้องเป็นนักสนทนาที่ฉลาดและนำเสนอตนเองในลักษณะที่สอดคล้องกับลูกค้า

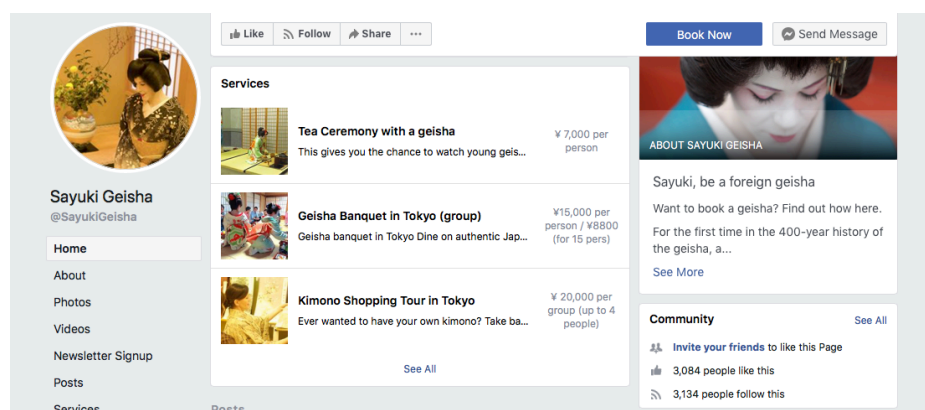
ด้วยเศรษฐกิจของญี่ปุ่นที่ย่ำแย่ลงจากการเกิดเหตุแผ่นดินไหวในปี 2011 ส่งผลให้เกิดสึนามิครั้งใหญ่ในญี่ปุ่น และการล่มสลายของโรงงานนิวเคลียร์ที่ฟูกูชิมะ ลูกค้าที่มักจะใช้บริการเกอิชาจำนวนมากไม่เต็มใจที่จะจ่ายค่าบริการที่มีราคาสูง ทุกวันนี้เกอิชาส่วนใหญ่จึงได้รับการว่าจ้างสำหรับโอกาสพิเศษเท่านั้น เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้จำนวนของเกอิชาในยุคสมัยใหม่ลดลง และความรู้ที่เกอิชามีอาจลดลงตามไปด้วย โรงน้ำชาที่เป็นที่อยู่ของเกอิชาเริ่มลดน้อยลงจนในปัจจุบันคาดว่าจะหลงเหลือหญิงสาวที่เป็นเกอิชาอยู่เพียงแค่ 1000-2000 เท่านั้น (Joachim Schliesinger, 2558 : 52) และส่วนใหญ่เป็นเกอิชาที่ทำงานในเมืองตากอากาศของอาตามิ และลูกค้าจะเป็นนักท่องเที่ยวและชาวต่างชาติ

อีกหนึ่งปัจจัยคือเมื่อสังคมญี่ปุ่นเข้าสู่ยุคใหม่ การเที่ยวกลางคืนและพบปะกับหญิงสาวเช่นการจ้างเกอิชาจากชายที่มีคู่ครองแล้วเป็นเรื่องที่ไม่ยินดีนัก ถึงแม้จะมีสถานะโสดก็ตาม ค่าตอบแทนของเกอิชาที่มีราคาสูงถือเป็นเรื่องสำคัญในครัวเรือน หากผู้ใช้บริการไม่ใช่เศรษฐีหรือผู้มีตำแหน่งชั้นสูง ลูกค้าส่วนใหญ่ของเกอิชาจึงเป็นนักการเมืองหรือนักธุรกิจ อีกทั้งสตรีญี่ปุ่นมีสิทธิมีเสียงมากขึ้น ตัวเลือกในการทำงานก็มีมากขึ้นเช่นกัน การเสียเวลาไปกับการฝึกฝนเป็นเกอิชานับหลายปีเพื่อปรนนิบัติแขกที่เป็นเพศชายจึงเป็นตัวเลือกที่ไม่ดีนักสำหรับสตรีญี่ปุ่นสมัยใหม่ รวมไปถึงรูปแบบการให้บริการด้านความบันเทิงในปัจจุบันมีหลากหลายแบบ เช่น อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ละครเวที วัฒนธรรมแบบ J-pop และสังคมทุนนิยมใหม่ที่ญี่ปุ่นกำลังดำเนินอย่างเต็มรูปแบบ (เพเนโลเป แพรงก์ , 2552 : 383) ซึ่งเมื่ออุตสาหกรรมใหม่เหล่านี้เข้ามาแล้ว การสนใจวัฒนธรรมเก่าของคนญี่ปุ่นจึงลดน้อยลง จะมีเพียงแค่คนบางกลุ่มเท่านั้นที่ยังคงวัฒนธรรมดั้งเดิมของเกอิชาซึ่งถือว่าเป็นประเพณีดั้งเดิมของญี่ปุ่นเอาไว้

ภาพจำของเกอิชาในทุกวันนี้ที่ใครต่างก็มองกันว่าไม่ต่างกับหญิงขายบริการทั่วไปซึ่งเรื่องนี้เป็นเรื่องอันตรายนอกในสายตาของผู้ที่อยู่ในแวดวงเกอิชา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ปัญหาโสเภณีข้ามชาติที่เข้ามาหากินตามสถานบริการต่างๆ กำลังทำให้ภาพพจน์ของสถานบริการเสียหายอย่างใหญ่หลวง ถึงแม้จะมีกฎหมายโสเภณีก็ตาม สถานบริการต่างๆ ยังสามารถหาช่องทางหลบเลี่ยงด้วยการเอาหญิงสาวเข้ามาจากต่างประเทศไปหากินอย่างผิดกฎหมาย ความแปรเปลี่ยนทางสังคมเช่นนี้ยิ่งทำให้ที่สุด

แล้วสังคมเกอิซาก็ต้องถูกสั่นกินเข้าไปสู่รูปแบบของการบริการดังกล่าวอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ซึ่งก็มีมากมายเช่นกันที่เกอิซาผันตัวไปเป็นโสเภณีเพื่อความอยู่รอด (เอเคนรี พรปริตา, 2558 : 219)

เกอิซาที่ยังหลงเหลืออยู่ในปัจจุบันนั้นยังคงดำรงอาชีพเกอิซาโดยถือวัฒนธรรมดั้งเดิมผนวกกับการปรับตัวเข้าสู่โลกสมัยใหม่แบบทุนนิยมเพื่อความอยู่รอดและยังคงวัฒนธรรมดั้งเดิมของอาชีพเกอิซาแห่งประเทศไทยคู่กันไป โดยผู้หญิงที่มาฝึกฝนเป็นเกอิซาในปัจจุบันส่วนมากจะเป็นการสืบทอดกิจการครอบครัว หรือเป็นเกอิซาตามผู้เป็นมารดามากกว่าการสมัครใจเหมือนแต่ก่อน และส่วนน้อยจะเป็นผู้ที่ต้องการศึกษาศิลปวัฒนธรรมที่แท้จริงของญี่ปุ่นผ่านอาชีพการเป็นเกอิซา ถึงแม้โรงน้ำชาที่เป็นที่พักของเกอิซาจะต้องปิดตัวลงไปหลายแห่งและเกอิซาต้องไปปฏิบัติหน้าที่ ทำงานอยู่ที่รีสอร์ทในเมืองท่องเที่ยวเพื่อรองรับลูกค้าที่ส่วนใหญ่เป็นชาวต่างชาติและนักท่องเที่ยว แต่อาชีพเกอิซาก็ยังคงเปิดรับหญิงสาวเข้ามาฝึกฝนเรียนรู้เพื่อก้าวเข้ามาสู่อาชีพเกอิซา และยังคงมาตรฐานเดิม คือ การให้ความบันเทิงด้วยศิลปะและวัฒนธรรมดั้งเดิมของญี่ปุ่นอย่างเต็มรูปแบบ และยังคงข้อห้ามไม่ค้าบริการทางเพศให้แก่แขก แต่อย่างไรก็ตาม วัฒนธรรมเกอิซาของญี่ปุ่นนั้นก็ยังไม่หมดไปเสมอไป โดยการปรับตัวเข้าสู่โลกสมัยใหม่ในปัจจุบันอย่างเห็นได้ชัดคือ มีการเปิดให้จ้างงานเกอิซานอกสถานที่ผ่านสื่อออนไลน์เช่น เว็บไซต์ บล็อก หรือเพจต่างๆ ผ่านทางอีเมล เป็นต้น



ภาพที่ 9 การซื้อบริการเกอิซาผ่านสื่อออนไลน์

ที่มา: <https://www.facebook.com/SayukiGeisha/>



ภาพที่ 10 การซื้อบริการเกอิชาผ่านสื่อออนไลน์  
ที่มา: <https://www.sayuki.net>

## เกอิชาที่มีชื่อเสียงมาจนถึงปัจจุบัน

### มิเนโกะ อิวาซากิ

มิเนโกะ อิวาซากิ เป็นผู้นำชีวิตของเกอิชาออกมาตีแผ่สู่ภายนอกได้อย่างชัดเจนที่สุดในหนังสือที่เธอเขียนขึ้นเอง ชื่อว่า “ชีวิตเกอิชา (Geisha A Life)” ชีวิตของเธอเป็นที่มาของนวนิยายเรื่องดัง “เมมมัวร์ ออฟ เกอิชา (Memoirs of Geisha)” ที่ต่อมาได้ถูกนำมาสร้างเป็นภาพยนตร์และถูกวิพากษ์วิจารณ์อย่างมากว่าให้ข้อมูลผิดพลาดเกี่ยวกับชีวิตเกอิชาจนคนทั้งโลกเข้าใจชีวิตของเกอิชาผิดไป เกิดมีการฟ้องร้องกับผู้แต่ง จนกลายเป็นเรื่องอื้อฉาว เธอจึงออกมาเขียนชีวิตเกอิชาที่แท้จริงด้วยตนเอง

มิเนโกะ เป็นบุญธรรมของเจ้าของสถานเกอิชา เธอเริ่มต้นเป็นเด็กรับใช้ในสถานเกอิชาตั้งแต่อายุ 5 ขวบ จนกระทั่งเป็นเกอิชาอย่างเต็มตัวในอายุ 20 ปี และด้วยความเป็นบุตรบุญธรรม เธอจึงได้ขึ้นมารับผิดชอบกิจการแทนแม่ของเธอ ตลอดช่วงชีวิตการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะเกอิชา เธอได้สร้างชื่อเสียงขึ้นมาอย่างโดดเด่นจากการถ่ายทอดศิลปะวัฒนธรรม จนได้รับการยอมรับว่าเป็นเกอิชาอันดับหนึ่งของยุคมาโดยตลอด อีกทั้งยังเป็นผู้ที่พยายามจะพลิกสถานการณ์ของเกอิชายุคใหม่ ให้กลับมารุ่งเรืองอีกครั้งด้วยความคิดปฏิรูปสังคมเกอิชาหลายอย่าง เพื่อเป็นแบบอย่างให้กิจการเกอิชาสามารถอยู่รอดและสืบทอดต่อไปได้อย่างยาวนาน ซึ่งความพยายามเช่นนี้ทำให้เธอต้องขัดกับสำนักเกอิชาหลายแห่ง จนกลายเป็นที่ริษยาในสังคมเกอิชา แต่ก็ไม่มีใครจะทำให้เธอท้อใจได้ การทำงานของเธอทำให้เธอได้รับคำสรรเสริญจากสังคมภายนอก จนเธอกลายเป็นเกอิชาคนดังตามหน้าหนังสือพิมพ์ มิเนโกะ อิวาซากิ ยังเคยได้รับการติดต่อให้ไปแสดงต่อหน้าพระที่นั่งของ ราชีนี อลิซาเบธ ที่ 2 (Queen Elizabeth II) และ เจาชาย ชาร์ล (Prince Charles) แห่งอังกฤษด้วย

แต่หลังจากที่มิเนโกะต้องต่อสู้เพื่อให้กิจการของเธออยู่รอดในสังคมยุคใหม่ที่เปลี่ยนไปแล้ว จนถึงอายุ 29 ปีเธอก็จำต้องเก็บชุดกิโมโนและอุปกรณ์เกอิชา และเลิกประกอบอาชีพเกอิชาในที่สุด เธอตัดสินใจขายกิจการอิวาซากิไปให้แก่เจ้าของใหม่ ซึ่งสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เธอตัดสินใจสิ้นสุดอาชีพเกอิชาเนื่องจากเธอได้แต่งงานมีครอบครัว แต่เธอยังคงใช้ชีวิตหลังวางมือจากอาชีพเกอิชาด้วยการเขียน

หนังสือเพื่อที่จะเปิดเผยเรื่องราวของเกอิชาที่แท้จริงออกมาให้โลกได้ทราบ ซึ่งยังไม่เคยมีใครได้รับรู้ความจริงถึงชีวิตของเกอิชาอย่างชัดเจน หนังสือที่เธอเขียนแสดงความคิดเห็นถึงการต่อต้านการเอารัดเอาเปรียบเพศหญิงของผู้ชายบางคนที่มีพฤติกรรมในการล่วงละเมิดทางเพศผู้หญิง ผู้ชายส่วนมากมักมองเกอิชาเป็นเหมือนหญิงที่พวกเขาซื้อบริการทางเพศ เกิดการล่วงละเมิดอยู่เป็นประจำ เรื่องนี้เป็นเรื่องที่มีเนโกะและเหล่าเกอิชาต่อสู้ตลอดมา

ทุกวันนี้มีเนโกะ อิวาซากิ เป็นแม่ของลูกสาวหนึ่ง ซึ่งเธอไม่ได้มุ่งหมายให้สืบทอดศิลปะของเกอิชาเช่นเธอแต่อย่างใด เธออาศัยอยู่กับครอบครัวในเมืองเกียวโต และยังคงเขียนหนังสือเพื่อเล่าความจริงในเรื่องราวของเกอิชาออกมาอย่างต่อเนื่อง นี่คือการสำเร็จในชีวิตที่เธอได้หกลหลังจากวางมือในอาชีพเกอิชา



ภาพที่ 11 มีเนโกะ อิวาซากิ

ที่มา: <http://aboutliving.asia/มีเนโกะ-อิวาซากิ-ต้นแบบ/>

ฟิโอน่า แกรแฮม

ฟิโอน่าเกิดในเมืองเมลเบิร์น ประเทศออสเตรเลีย เป็นนักมานุษยวิทยาชาวออสเตรเลียที่เปิดตัวเป็นเกอิชาในย่านอาซากุสะของโตเกียวภายใต้ชื่อ “ชายูกิ(糸少幸)” ในปี 2550 เธอเดินทางไปญี่ปุ่นเพื่อศึกษาแลกเปลี่ยนครั้งแรกเมื่ออายุ 15 ปี เกอิชาเป็นโครงการทางวิชาการของเธอ หลังจากได้รับการฝึกฝนเพื่อเป็นเกอิชา 1 ปี ด้วยความที่เธอหลงรักวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิมของญี่ปุ่นซึ่งอาชีพเกอิชาเป็นผู้ดำรงไว้ เธอตัดสินใจดำเนินอาชีพเกอิชาต่อในย่านอาซากุสะมานานกว่า 3 ปี และเป็นชาวต่างชาติคนแรกๆ ที่ทำงานเป็นเกอิชาเป็นการเฉพาะในประเทศญี่ปุ่น สิ่งที่ชายูกิชำนาญมากที่สุดก็คือขลุ่ยญี่ปุ่นที่ชื่อว่า “โยะโกะบุเอะ” (Yokobue) ชายูกิก็จบการศึกษาปริญญาตรีสาขามานุษยวิทยาจากมหาวิทยาลัยออกซฟอร์ด และปริญญาโทจากมหาวิทยาลัยเคมบริดจ์ ชายูกิยังเป็นอาจารย์ในมหาวิทยาลัยเคโอหนึ่งในมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงของญี่ปุ่นแล้วยังเคยทำงานในบริษัทญี่ปุ่น รวมทั้งเขียน

หนังสือ “Inside the flower and willow world” โดยสำนักพิมพ์แพนแมคมิลแลนในประเทศไทย ออสเตรเลีย ซึ่งเป็นหนังสือสารคดีเกี่ยวกับโลกของเกอิชาอีกด้วย



ภาพที่ 12 พิโอนา แกรแฮม หรือ ซายูกิ

ที่มา: [https://www.japantimes.co.jp/life/2008/06/29/people/aussie-geisha-speaks-out/#.Xm\\_BtC85rmq](https://www.japantimes.co.jp/life/2008/06/29/people/aussie-geisha-speaks-out/#.Xm_BtC85rmq)

## สรุป

การเปลี่ยนแปลงการปกครองของประเทศญี่ปุ่นจากยุคเอโดะ เกิดการปฏิรูปเมจิ(The Meji Restoration) มาสู่ยุคเมจินั้นเป็นการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ของสังคมญี่ปุ่นส่งผลกระทบต่อในทุกด้านของประเทศ รวมไปถึงอาชีพของเกอิชาด้วยเช่นกันโดยเฉพาะเรื่องของแนวคิดสมัยใหม่ ด้วยการเข้ามาของอิทธิพลตะวันตกทั้งอารยธรรมและแนวความคิด ทำให้ความคิดของสตรีญี่ปุ่นเริ่มได้รับการยอมรับและมีความทันสมัยมากยิ่งขึ้น และกฎหมายการศึกษาจึงทำให้เด็กสาวที่จะมาฝึกฝนเป็นเกอิชาต้องได้รับการศึกษาจนจบมัธยมต้นก่อนจึงจะสามารถประกอบอาชีพได้ ซึ่งแต่เดิมเกอิชาที่เป็นที่นิยมมากในสมัยเอโดะด้วยความเป็นหญิงสาวที่สร้างความเพลิดเพลินในชนชั้นพ่อค้าที่เป็นชนชั้นสำคัญเป็นหลัก พอญี่ปุ่นเข้าสู่ยุคเมจิแล้ว เกอิชาก็ยังคงเป็นที่นิยมอยู่และมีการพัฒนาขึ้นกว่าเดิมมากจน

กลายเป็นศิลปะประจำชาติด้วยการที่รัฐบาลยกย่องสรรของเกอิชาให้สูงขึ้น ทำให้เกอิชาหลายคนได้รับอุปการะจากนักการเมืองและนายทหารชั้นสูงซึ่งเกอิชาจะเป็นหน้าเป็นตาแก่สามีของตน

จะเห็นได้ว่าตามบริบทของสังคมในสมัยเมจิ อาชีพเกอิชาเปลี่ยนไปตามยุคสมัยใหม่ ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือกลุ่มสตรีที่เป็นภรรยาของผู้มีส่วนใหญ่จะทำอาชีพเกอิชาเพราะเกอิชามีความงดงามและเฉลียวฉลาดเนื่องจากการปรับตัวของเกอิชาและเกอิชาที่ได้รับการศึกษา ในสมัยเมจิมีธรรมเนียมการประชุมเจรจางานในสถานบริการที่มีเกอิชา เกอิชาจึงได้รับความสนใจมากขึ้นในกลุ่มนักการเมืองและทหารชั้นสูง การที่เกอิชาได้ปรับตัวและมีชื่อเสียงขึ้นมากกว่าเดิมเช่นนี้ เป็นการแสดงความเปลี่ยนแปลงอย่างหนึ่งระหว่างอาชีพเกอิชาในสมัยก่อนปฏิรูปเมจิและหลังเข้าสู่สมัยเมจิ เกอิชาที่ทำหน้าที่ภรรยามีบทบาทส่งเสริมงานของสามีดังเช่น คิโตะ มะสึโกะ และ มุสึ เรียวโกะ และอารยธรรมของเกอิชายังถือว่าเป็นศิลปะประจำชาติอีกด้วย

แต่เมื่อญี่ปุ่นเข้าสู่ยุคสงครามและมุ่งเน้นแต่การทำสงครามเพียงอย่างเดียว ด้านอุตสาหกรรมด้านศิลปวัฒนธรรมภายในประเทศจึงถูกลดความสำคัญลง เศรษฐกิจของประเทศย่ำแย่ ทำให้คนไม่ค่อยใช้บริการเกอิชาและไม่มีคนเต็มใจที่จะจ่ายค่าบริการเกอิชาซึ่งมีราคาสูง สุดท้ายสถานบันเทิงก็ถูกสั่งให้ปิด เกอิชาที่แต่เดิมนั้นมีจำนวนมากแยกย้ายกันกลับบ้าน และบางส่วนก็ถูกเกณฑ์ไปทำงานที่โรงงานอุตสาหกรรม และการเข้ามาของทหารอเมริกันหลังญี่ปุ่นพ่ายแพ้สงคราม ทำให้อาชีพโสเภณีในญี่ปุ่นมีเยอะขึ้น เพราะเกอิชามีค่าตอบแทนสูง ทหารทั่วไปจึงไปนิยมใช้บริการเกอิชา และยังมีกรใช้บริการหญิงสาวขายบริการทางเพศที่เรียกตนเองว่าเกอิชา ซึ่งหญิงสาวเหล่านั้นไม่มีความละเอียดอ่อนในศิลปวัฒนธรรมแบบเกอิชาอยู่เลย จึงเกิดเป็นความเชื่อที่ว่า หญิงสาวชาวญี่ปุ่นที่ประกอบอาชีพเกอิชานั้นขายบริการทางเพศ ร่วมด้วยการที่โรงน้ำชาของเกอิชาที่ถูกปิดตัวลง เกอิชาไม่มีรายได้ เกอิชาบางส่วนจึงผันตัวไปเป็นโสเภณีแทนเพื่อความอยู่รอด ความเชื่อผิดๆ นี้จึงถูกแพร่ออกไปโดยทหารอเมริกันที่นำไปเล่าต่อ โดยกลายเป็นภาพจำของเกอิชาในประเทศญี่ปุ่น

ถึงแม้ญี่ปุ่นจะผ่านช่วงซบเซาหลังแพ้หลังสงครามแล้วและประเทศญี่ปุ่นกลับมาฟื้นตัวอีกครั้ง แต่อาชีพเกอิชาก็ไม่กลับมารุ่งเรืองแบบเดิมเนื่องด้วยสังคมสมัยใหม่ที่เข้าสู่สังคมทุนนิยม สถานะของอาชีพเกอิชาเปลี่ยนไปอย่างเห็นได้ชัด เนื่องด้วยผู้หญิงญี่ปุ่นที่เริ่มมีสิทธิ์มีเสียงมากขึ้น ความคิดแบบลัทธิขงจื้อที่กดเพศหญิงเริ่มหมดไป ผู้หญิงญี่ปุ่นสมัยใหม่มีโอกาสประกอบอาชีพได้มากกว่าเดิม อีกทั้งยังต่างจากสมัยก่อนที่ว่า ผู้ชายสามารถหาความสุขจากนอกบ้านได้ถึงแม้จะมีภรรยาแล้ว แต่ในปัจจุบันผู้ชายที่แต่งงานแล้วนั้น การออกมาหาความเพลิดเพลินจากหญิงสาวนอกบ้านตามสถานบันเทิงเป็นเรื่องที่ไม่น่าอายนีเท่าไรนัก ความคิดในการผันตัวมาเป็นเกอิชาที่ต้องละทิ้งชีวิตส่วนตัวมาฝึกฝนศิลปะในการเป็นเกอิชานั้นจึงเริ่มหมดไป หลงเหลือเพียงแค่เกอิชาที่สืบทอดต่อจากครอบครัวหรือผู้เป็นมารดา และเกอิชาที่มาจากความต้องการศึกษาศิลปวัฒนธรรมของประเทศญี่ปุ่นอย่างลึกซึ้งเท่านั้น โรงน้ำชาของเกอิชาจากที่มีอยู่ทั่วประเทศและมีมากในเกียวโต กลับมีน้อยมากในปัจจุบัน และเกอิชาส่วนมากเปลี่ยนไปปฏิบัติหน้าที่ในรีสอร์ทตามเมืองท่องเที่ยวเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวและชาวต่างชาติที่เป็นลูกค้ากลุ่มประจำ ไม่ใช่ลูกค้าที่เป็นนักการเมืองหรือทหารชั้นสูงที่มาใช้บริการในโรงน้ำชาแบบแต่ก่อน แต่อย่างไรก็ตาม วัฒนธรรมของเกอิชาก็ยังไม่หมดไป เกอิชาที่มีชื่อเสียงบางคนยังคงออกมาเผยแพร่ความเป็นเกอิชาเช่น มิเนโกะ อิวาซากิ เธอยังคงเรียกร้องและรณรงค์ให้อาชีพเกอิชายังคงอยู่คู่กับประเทศญี่ปุ่นต่อไป

ด้วยความที่โลกเข้าสู่สังคมสมัยใหม่เช่นนี้ สถานภาพของเกอิชาที่เคยรุ่งเรืองและเป็นที่ยกย่องว่าเป็นผู้สืบทอดศิลปวัฒนธรรมของญี่ปุ่นจึงต้องถูกลดสถานะลง ผู้หญิงชาวญี่ปุ่นในปัจจุบันไม่นิยมทำอาชีพเกอิชา จำนวนของเกอิชาในปัจจุบันจึงลดลงไปด้วย เกอิชาจึงต้องปรับตัวให้เข้ากับยุคสมัยเพื่อความอยู่รอดของตนและของอาชีพเกอิชานั้นเอง จึงมีการเปิดให้จ้างงานผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ได้อย่างสะดวกสบาย และยังใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ในการเผยแพร่ความเป็นเกอิชาออกไปให้ผู้ที่สนใจได้ศึกษา แสดงให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ของบทบาทเกอิชาและการปรับตัวของอาชีพเกอิชาได้อย่างชัดเจน



## บรรณานุกรม

### เอกสารและหนังสือภาษาไทย

- ชาโตะ ฮารุ. **บันทึกลับเกอิชา**. กรุงเทพฯ : บุญศิริการพิมพ์, 2548.
- ณัฐภัทร แววสอน. (2557). **ข้อเปรียบเทียบระหว่างภาพยนตร์ Memoirs of a Geisha กับวิถีชีวิตและการฝึกฝนที่จะเป็นเกอิชาที่แท้จริง**. สารนิพนธ์อักษรศาสตร์บัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร
- เบญจรงค์ แดร์ อาร์สลานีออง. **ญี่ปุ่นอย่างที่เห็น**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2561.
- ปิยะนุช วิริยะนะวัตร. (2549). **ภาพผู้หญิงญี่ปุ่นที่สะท้อนในงานเขียนสมัยเมจิ**. วารสารศิลปศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- เพ็ญศรี กาญจนโนมัย. **ญี่ปุ่นสมัยใหม่**. กรุงเทพฯ : เนติกุลการพิมพ์, 2538
- วชิรกรณ์ อาจคุ้มวงษ์. (2552). **ภาพแทนตัวละครและวัฒนธรรมเกอิชาใน เมมัวร์ ออฟ ะเกอิชา และ เกอิชา, ะ ไลฟ์**. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาโทอักษรศาสตร์บัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- วัลลาภรณ์ ทัพพะปุระณะ. (2550). **เกอิชาในสังกัดญี่ปุ่น ภูมิหลัง ประวัติความเป็นมา และวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลง**. สารนิพนธ์อักษรศาสตร์บัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร
- หงส์นภา นาคทับทิม. (2551). **ประวัติความเป็นมาของเกอิชา**. สารนิพนธ์หลักสูตรปริญญาอักษรศาสตร์บัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร
- เอกนรี พรปรีดา. (2558). **เกอิชา ดอกไม้ในโลกของต้นหลิว**. กรุงเทพฯ : ยูโรปา เพลส, 2558
- ศรินันท์ หาญณรงค์. (2551). **บทบาทของสตรีในสังคมญี่ปุ่น : ภูมิหลัง ประวัติความเป็นมา และวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่2 จนถึงปัจจุบัน**. สารนิพนธ์หลักสูตรปริญญาอักษรศาสตร์บัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร
- เอกสิทธิ์ หนูนุกัถ์. **ญี่ปุ่นอย่างที่เห็น**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2561.

### ภาษาอังกฤษ

- Golden Arthur. **Memoirs of a Geisha**. New York: Vintage, 1997.
- Iwasaki Mineko. **Geisha, a Life**. New York: Weshington Square Press, 2002.
- Joachim Schliesinger. **Geisha - The Mysterious Japanese Entertainer**. New York: Booksmango, 2015.
- Kelly M. Foreman. **The Gei of Geisha : Music, Identity and Meaning**. Ashgate Publishing, 2008.
- Penelope Francks. **The Japanese Consumer: An Alternative Economic History of Modern Japan**. Cambridge University Press, 2009.



### สื่ออิเล็กทรอนิกส์

ยศไกร ส. ตันสกุล. เกอิชาคืออะไร(ออนไลน์). เข้าถึงเมื่อวันที่ 14 พฤศจิกายน 2561.

เข้าถึงได้จาก <https://teen.mthai.com/variety/65948.html>

รุ่งฟ้า บุญเจริญ. เกอิชา หญิงผู้สืบทอดวัฒนธรรม(ออนไลน์). เข้าถึงเมื่อวันที่ 14 พฤศจิกายน 2561. เข้าถึงได้จาก <http://worldcivil14.blogspot.com/2018/12/geisha.html>

Mark Oliver. The Misunderstood Japanese Geisha: The Artists The West Mistook For Prostitutes(ออนไลน์). เข้าถึงเมื่อวันที่ 28 ธันวาคม 2561. เข้าถึงได้จาก <https://allthatsinteresting.com/geisha-history-photos>

## ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ-นามสกุล	ปณิศา ไอลีรี
วัน เดือน ปี เกิด	20 กุมภาพันธ์ 2541
สถานที่เกิด	กรุงเทพมหานคร
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	238/286 คอนโดวินด์ รัชโยธิน ถนนรัชดาภิเษก แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร 10900
ประวัติการศึกษา	
2559-ปัจจุบัน	ระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขต พระราชวังสนามจันทร์ คณะอักษรศาสตร์ สาขาเอเชียศึกษา ภาษาเลือกญี่ปุ่น
2552-2558	ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนราช วินิตบางเขน จังหวัดกรุงเทพมหานคร สายศิลป์-คำนวณ